

विशेष संपादकीय

लेखणीतून न्यायाचा आवाज बुलंद करणारे वसंत मुंडे

आधुनिक केसरी

डॉ. प्रभू गोरे, मुख्य संपादक

अन्यायाविरुद्ध स्वर गर्जनेचा, लेखणीतून बुलंद आवाज जनतेचा। पत्रकारिता म्हणजे अतिसामान्यांचा आवाज सरकारपर्यंत पोहोचवण्याचे प्रभावी माध्यम आहे हे खूप कमी वयात उमगलेला वसंत मुंडे नावाचा तरुण पत्रकारितेत आला आणि सामान्यांचे प्रश्न मांडता मांडता वृत्तपत्रांचे आणि पत्रकारांचेही प्रश्न मांडू लागला! आश्चर्य म्हणजे वसंत मुंडे यांनी वयाच्या सोळाव्या वर्षी पहिल्यांदा भ्रष्टाचाराविरुद्ध आवाज उठवला. विद्यार्थिदशेत असताना गावालगत रोजगार हमी योजनेत सामाजिक वनीकरणच्या कामावरील मजुरांच्या अशिक्षितपणाचा फायदा घेऊन त्यांची आर्थिक फसवणूक करण्यात आली होती. तशी ती बर्बाद होती. 'लोकमत'चे अंबाजोगाईतील तत्कालीन पत्रकार मोटेगावकर सरांना हा भ्रष्टाचार सांगून त्यांनी या सर्व मजुरांना न्याय मिळवून दिला. पुढे पत्रकारितेचे औपचारिक शिक्षण घेतल्यानंतर दैनिक लोकसत्तामध्ये जिल्हा प्रतिनिधी म्हणून नियुक्ती मिळाली आणि वसंत मुंडे तेथे वीस वर्षांपासून कार्यरत आहेत. लेखणीतून वंचित, उपेक्षित वर्गासाठी काम करणाऱ्या अनेक संस्थांना त्यांनी आर्थिक मदत उभी करून दिली. शेती, शिक्षण या विषयांवर सकारात्मक व ऊर्जा निर्माण करणारे विपुल लिखाण केले. त्यातूनच तत्कालीन पंतप्रधान मनमोहनसिंग यांनी बोलावलेल्या निवडक पत्रकारांच्या राष्ट्रीय परिषदेतही मुंडे यांची निवड झाली होती. ऊसतोडणी मजुरांबरोबर राहून लिहिलेल्या लेखमालिकेला 'समर्थ'ने शिष्यवृत्ती दिली. याशिवाय अनेक पुरस्कारही मिळाले. उत्तम संवाद व बिनधास्तपणे मोजक्या शब्दांत विषय मांडण्याची हातोटी हे त्यांचे वैशिष्ट्य आहे.

प्रश्न मांडले, मार्ग सांगितले:

लेखणीतून सामान्यांचे प्रश्न मांडताना सहकारी पत्रकारांच्या प्रश्नांचीही जाणीव वसंत मुंडे यांना झाली. समाजाचे प्रश्न मांडणाऱ्या पत्रकारांच्या प्रश्नांकडे बऱ्याचदा डोळेझाक होते. पत्रकारांना काही प्रश्न असतील असे राज्यकर्ते व समाजालाही वाटत नाही. हे जाणवल्यानंतर मुंडे यांनी पत्रकार संघाच्या माध्यमातून वार्ताहर आणि संपादकांचे प्रश्न मांडत ते सोडवण्याचे मार्गही सांगितले. औरंगाबाद विभागीय अधिस्वीकृती समितीचे अध्यक्ष झाल्यानंतर मुंडे यांनी महाराष्ट्रात पहिल्यांदाच प्रत्येक जिल्ह्यात शासकीय समितीची पत्रकारांबरोबर शेट खुली चर्चा उपक्रम राबवला. त्यातूनच जाचक अटी शिथिल होऊन अधिस्वीकृती पत्रिका मिळण्याचा मार्ग सोपा झाला. शहरापासून गावपातळीपर्यंतच्या पत्रकारांचे प्रश्न मांडून ते सोडवले जात असल्याने याची दखल तत्कालीन मुख्यमंत्री दवेन्द्र फडणवीस यांनीही घेतली.

संपादक नसलेला पहिला अध्यक्ष:

वसंत मुंडे यांची महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाच्या (मुंबई) राज्य अध्यक्ष-क्षपदी एकमताने निवड झाली. संपादक नसताना पत्रकारांची अध्यक्षपदी निवड होण्याची संघटनेच्या इतिहासातील ही पहिलीच वेळ होय! तब्बल तेरा हजारपेक्षा अधिक पत्रकार सदस्य असलेल्या संघटनेचे कामकाज अधिक लोकाभिमुख करण्यासाठी अध्यक्षपदाची जबाबदारी स्वीकारल्यावर वसंत मुंडे यांनी आधुनिक पद्धतीचा वापर केला.

स्वावलंबी होण्यासाठी संपादकांची गोलमेज परिषद

समाज माध्यमांच्या वाढत्या प्रभावामुळे अडचणीत असलेला वृत्तपत्र-व्यवसाय कोरोनामुळे अधिकच डबघाईला आला. जाहिरातींचा ओघ कमी झाल्याने साखळी वृत्तपत्रासह छोट्या वृत्तपत्रांचेही आर्थिक गणित बिघडले. उत्पादन खर्चाच्या तीस टक्के किमतीत घरपोहोच वृत्तपत्र देण्याचे पारंपरिक धोरण; त्यात कोरोना, ऑनलाइन वाचनाची सवय यामुळे आर्थिक संकट ओढावले आणि काम करणाऱ्या पत्रकारांना पगारकपातीला सामोरे जावे लागले. अनेकांना तर नोकरीही गमवावी लागली. अशा परिस्थितीत वसंत मुंडे यांनी औरंगाबादमध्ये संपादकांची पहिली गोलमेज परिषद घेऊन वृत्तपत्रांनी आर्थिक स्वावलंबी होण्याचे आवान केले. मागील वीस वर्षांत पेट्रोल ३० रुपयांवरून १२० रुपये, तर डिझेल १६ रुपयांवरून ९७ रुपये लिटर झाले. एक रुपयाचा चहा दहा रुपये झाला. छपाईचा कागद २५ रुपयांवरून १०० रुपयांपर्यंत झाला. सरकारने जाहिरातीवर व इतर वस्तूवर ५ टक्के जीएसटी आणि इतर कर लावल्याने किमती पाच पटीने वाढल्या. असे सर्व वस्तूंचे भाव वाढत असताना वर्तमानपत्रांच्या किमतीत मात्र एक पटीनेही वाढ झाली नाही. आजही ८ ते १२ पानांची वर्तमानपत्रेही दोन ते पाच रुपयांत घरपोहोच दिली जातात. त्यामुळे उत्पादन खर्चाच्या २० टक्के विक्री किंमत असणारे हे जगातील एकमेव उत्पादन आहे. जाहिराती कमी झाल्याने तोटा भरून काढणे अशक्य असल्याने विक्री किंमत वाढवण्याचे गणित वृत्तपत्रांचे मालक, संपादक, वितरक यांना पटवून दिले. लोकपत्रकार भागवत तावरे यांनी शब्दबद्ध केलेली वसंत मुंडे यांची 'वृत्तपत्रांचे अर्थकारण' या विषयावरील मुलाखत राज्यातील तब्बल तीनशेपेक्षा अधिक वृत्तपत्रांनी प्रकाशित करून समर्थन केले. परिणामी राज्यातील तीनशेपेक्षा अधिक दैनिकांनी विक्री किंमत वाढवली. एका पत्रकाराची एकच मुलाखत विविध दैनिकांत प्रसिद्ध होण्याची ही पहिलीच वेळ असल्याने वसंत मुंडेचे नेतृत्व सर्वमान्य झाले.

साप्ताहिक सुटी घ्या, फायद्यात राहा!

वृत्तपत्र व्यवसायाला ऊर्जित करण्यासाठी केंद्र सरकारने करदात्यांना वृत्तपत्र खरेदीवर उत्पन्नकरात वार्षिक पाच हजारपेक्षा सवलत द्यावी, अशी मागणी श्री. वसंत मुंडे यांनी केंद्रीय अर्थ राज्यमंत्री डॉ. भागवत कराड यांच्याकडे केली असून याबाबत सकारात्मक विचार सुरू आहे. पूर्वी माहितीची इतर माध्यमे नसल्याने वृत्तपत्रे नियमित काढण्याचे धोरण रूढ झाले होते. मात्र आता इतर साधने उपलब्ध असल्यामुळे वृत्तपत्रांनीही रविवाराची सुटी घेतली पाहिजे. सरकारनेही आता पाच दिवसांचा आठवडा केला आहे. खासगी उद्योगातही सुटी असते. हा विचार मांडताना सुटीतून वृत्तपत्रांच्या आर्थिक फायद्याचे आणि कर्मचाऱ्यांच्या आरोग्याचे गणित त्यांनी मांडले. याचा काही दैनिकांनी स्वीकार केल्याने त्याचे चांगले परिणाम दिसू लागले आहेत.

नव्या उपक्रमांतून आश्वासक वातावरण:

वर्षानुवर्षे सरकारकडे मागण्या करून काय साध्य झाले? याचा विचार करून माध्यमातील लोकांनीच सक्षम झाले पाहिजे अशी भूमिका वसंत मुंडे यांनी केवळ मांडली नाही तर पत्रकार संघाच्या माध्यमातून नवीन पायडे सुरू केले. कोरोना काळात २८ जिल्ह्यांतील पत्रकारांशी वेबसंवाद करून लोकसहभागाने पत्रकारांना किराणा साहित्यासह मदत मिळवून दिली. पत्रकार संघाच्या वतीने जिल्हा प्रशासनाला रुग्णवाहिका उपलब्ध करून दिल्या. एकाच दिवशी राज्यभर 'रक्तदान' शिबिर घेऊन चौदाशे बॅग रक्त संकलन करून देण्याचा विक्रम नोंदवला. समाज माध्यमांच्या मोहजालातही संवाद कायम राहावा यासाठी औरंगाबाद विभागीय कार्यालयात वार्तालाप तर बीड येथे मासिक व्याख्यानमाला सुरू केली. परिणामी राज्यभरात संघाच्या माध्यमातून वार्तालाप घेतले जात आहेत. दिवाळीत स्नेहमिलन, तर रमजान ईदमिलन कार्यक्रम घेऊन संघाला नवी दिशा देण्याचा प्रयत्न केला. दिवंगत पत्रकारांच्या कुटुंबीयांना लोकसहभागाने मदत उपलब्ध करून देण्याबरोबरच वैद्यकीय उपचारांसाठीही संघाच्या माध्यमातून मदतीचा हात दिला. अशा नवीन उपक्रमांतून संघटना आणि वृत्तपत्रक्षेत्रात नव्या परंपरा पुढे आणत या क्षेत्राला सक्षम करण्यासाठी वसंत मुंडे यांनी आश्वासक वातावरण निर्माण केले आहे.

पाच विभागीय अधिवेशने:

वृत्तपत्रांचे अर्थकारण आणि पत्रकारांच्या समस्या यावर औरंगाबाद येथे संपादकांची गोलमेज परिषद आणि लातूर, ठाणे, नागपूर, जळगाव येथे विभागीय अधिवेशने घेऊन वृत्तपत्रांच्या अर्थकारणावर जागृतीची चळवळच वसंत मुंडे यांनी उभी केली आहे. महाराष्ट्रातच नव्हे तर देशपातळीवर वृत्तपत्रांच्या अर्थकारणावर स्वतंत्र अधिवेशने होण्याची ही पहिलीच वेळ होती. या पुढेही पत्रकारांसह समाजाच्या प्रश्नांना भिडण्याचे नवनवे मार्ग श्री. वसंत मुंडे शोधून काढतील याची खात्री आहे. सर्वजनहिताच्या या वाटेवर आम्ही त्यांच्या सोबत आहोत याचीही आम्ही ग्वाही देतो.

जुने जाऊ द्या मरणालागुनी, जाळुनी किंवा पुरूनी टाका
सडत न एव्या ठायी टाका, सावध! ऐका पुढल्या हाका...

असे कवी केशवसुतांनी 'तुतारी' कवितेत म्हटले आहे. काळाच्या पुढे पाहणारे श्री. वसंत मुंडे यांची कामाची अभिनव पद्धत पाहून ही कविता हमखास आठवतेच! ●●●

आधुनिक केसरी

रविवार, १ जानेवारी २०२३

AURANGABAD (MAHARASHTRA) • PAGE-08 • PRICE-5

adhunikkesari.com

Adhunik Kesari • RNI : MAHMAR/2021/82566

आधुनिक केसरी

घे शील तू कित्ती दोन करानी असं म्हणत... पांडुरंगानी या वसंताच्या ऑजळीत भरभरून बुध्दीमत्तेच दांन दिलेले आहे. महाराष्ट्रातील पत्रकारांसाठी...संपादकांसाठी एक दिलान लढणारा योद्धा बीड मधिल एका छोट्या खेड्यामधून समोर आला तो बुध्दीमत्तेच तेजस्वी रुप धारण करूनच.

विद्यार्थीदशेत असतानाच वसंताच्या अंगी असणारी तजोवलयची तेजस्वी झलक दाखवली. सामाजिक वनीकरणच्या कामावरील मजुरांची आर्थिक फसवणूक करणाऱ्यांना अंबाजोगाई मधील पत्रकारांच्या मदतीने न्याय मिळवून दिला. आपल्या लेखनातून असंख्य पत्रकारांच्या प्रश्नांची उकल करून सोडविले.

बीड जिल्ह्यातील वंचित नी उपेक्षितांसाठी काम करणाऱ्या लोकांच्या सामाजिक संस्थांनाही मोठी आर्थिक मदत मिळवून देण्याचं अनमोल कार्य वसंत मुंडेंनी केले...

वसंताच्या जीवनात संकल्पिलेली सगळी स्वप्ने साकार होत होती. कोणत्याही वृत्तपत्राचा संपादक नसतानाही महाराष्ट्र राज्य पत्रकारांच्या अध्यक्षपदाची माळ त्यांच्या गळ्यात सर्वांनुमते घातली गेली... ही तर वसंत मुंडेंच्या केलेल्या कार्याची फलश्रुतीच होती...

बीड जवळील छोट्या खेड्यातून आलेला तेजस्वी तडफदार तरुण आपल्या ओघवत्या... प्रभावी भाषा शैलीतील भाषणामुळे त्यांनी साऱ्यांनाच आपलंसं करून घेतलं होतं. वसंत मुंडेंनी आपल्या भाषाशैलीतून ... शब्दसौंदर्यातून... हृदयापर्यंत पोहचणाऱ्या लिखाणातून मराठवाडाच काय मुंबईतील मान्यवरांच्या हृदयात आपलं वेगळं असं स्थान निर्माण केलेलं होतं. याची प्रचीती त्यांनी आयोजित केलेल्या संपादकांच्या गोलमेज परिषदेच्या प्रसंगी साऱ्यांनाच आली.

वसंत मुंडे हा महाराष्ट्रातील पत्रकारितेच्या क्षेत्रातील एक

‘वसंत’ फुलला द्वारी

सुधीर कोर्टीकर
संपर्क क्र. 9765553312

वसंत मुंडे विषयी लिहिण्यासाठी लेखणी हाती घेतली आहे खरी पण वसंताच्या नी प्रभू गोरेच्या सहवासातील अनंत आठवणींच्या हिंदोळ्यावर माझं मन सुखावून गेलेले आहे. प्रभू गोरेच्या सहवासातून एक पत्रकार मित्र लाभला त्याचा आनंद शब्दातीत होता...अभिजात पत्रकारितेचा वरदहस्त लाभलेला हा वसंत मुंडे... त्याचं कौतुक करायला माझे शब्दही अपुरे आहेत असंच मला वाटतं...

लखलखीत स्वयंप्रकाशित असा तारा म्हणून उदयास आला. वसंत मुंडे एक चतुरस्त्र नेता म्हणून साऱ्यांनाच परिचित झाला...तो त्याच्या जवळील अलौकिक गुणामधून... कर्तृत्व...दातृत्व... नेतृत्व... वक्तृत्व...असे अलौकिक व्यक्तिमत्व म्हणून त्यांच्याकडे पाहिले जात आहे. वसंत मुंडे यांचा कोणत्याही विषयातील अभ्यास...त्यावरील लिखाण अप्रतिम असतं...त्यांची बोलण्याची भाषाशैली ... भाषणातील शब्दसौंदर्य... माधुर्य विलक्षणच...

वसंत मुंडे यांच्या सारख्या शब्दप्रभूचे शब्द जेव्हा काव्यरसांची उधळण करीत येतात... तेव्हा त्यांच्या अंतरंगाचे भावतरंग... अत्यंत पारदर्शकतेनी... निखळ शब्द सौंदर्य... शब्द शब्दांतून व्यक्त करीत जातात. तेव्हा आपण त्यांच्या शब्द...शब्दांचा अर्थ लावताना आपले शब्दही अपुरे पडतात. कारण वसंतानी लिहिलेले शब्द नी शब्द वाचणाऱ्याच्या हृदयास स्पर्शून गेलेले असतात. मग आपणांस सर्वावरील प्रेम व्यक्त करण्यासाठी त्यांचे शब्दही निशब्द होऊन जातात... त्यांच्या लिखाणाचा आशय वाचताना आपणांस समजून घेतं म्हणावं लागतं... शब्दां वाचून कळले सारे शब्दांच्या पलिकडले. ... वसंत मुंडे खरं तर ईश्वरानी निर्माण केलेलं अलौकिक व्यक्तिमत्व आहे असंच म्हणावं लागेल. गेल्या दोन वर्षांपासून कोरोनामुळे वृत्तपत्र क्षेत्रात

अनेक वादळे निर्माण झाली...छोटे वृत्तपत्रांच्या नौका तर त्यावादळात किनाऱ्यांवर पोहचूच शकल्या नाहीत. सर्वच वृत्तपत्र व्यवसायात आर्थिक संकट ओढवली. पगार कपात... अनेकांना तर नोकरीही गमवावी लागली. अशा संकटांना धैर्यानी सामोरं जातं... आपण साऱ्यांनीच आत्मनिर्भर होऊन समोरं जाण्याचा मार्ग वसंत मुंडे यांनी दाखविला तो एखाद्या दिपस्तंभासारखा ... त्यामुळेच वसंत मुंडे यांच्या कर्तृत्वाला सोनेरी किनार लाभली हे बाकी खरं... वसंत मुंडे म्हणजे रसाभ्रंताच्या फळांनी बहरलेला एक सदैव टवटवीत... तजेलदार असणारा... सदैव सर्वांना सुखाची छाया देणारा हा एक सुंदर वृक्ष आहे. प्रेमरसाची... आपुलकीची असंख्य सुमधुर फळे. त्यांनी अत्यंत भावपूर्णपणे त्यांच्या सहवासातील व्यक्तींच्या हाती दिली. ज्यांना... ज्यांना ती फळं मिळाली त्यांचे जीवन आनंदमय ..सुखमय.. सुजलाम.. सुफलाम होऊन गेलं हे बाकी खरं... वसंत मुंडे सारखा एक अलौकिक व्यक्तिमत्व असणारा मित्र मला ईश्वरानी दिला... त्या पांडुरंगाचे ऋण व्यक्त करण्यासाठी माझे शब्दही अपुरे आहेत असंच मला वाटतं... वसंत मुंडेच्या सहवासातील आठवणी माझ्या हृदयातील स्मृती शिंपल्यातील कोंदणात एखाद्या मौक्तिका प्रमाणे जपलेल्या आहेत. वसंतानी त्यांच्या सहवासात येणाऱ्यांच्या ऑजळीत

भरभरून सुसंस्काराची फुलं दिली. आज त्या फुलांचे निर्माल्य झालेलं असलं तरी... तरीही त्यांचा सुगंधाचा दरवळ आजही कायम आहे... त्याच सुगंधानी त्यांचं जीवन बहरणार आहे...

वसंत मुंडेच लेखणीच्या शब्द सौंदर्य विषयी अधिक काय लिहावं. त्यांचे लिखाण वाचताना... वाचणारा भारावून जातो. सरस्वती देवतेचा वरदहस्त त्यांच्या मस्तकावर ठेवलेला आहे की काय असंच वाटून जातं. वसंतानी अगणित जणांना त्यांच्या जीवनात एखाद्या दिपस्तंभा सारखी दिशा दाखवली. अशा ज्ञानसंपन्न.. गुणसंपन्न ..अलौकिक व्यक्तिमत्वा.. विषयी काय नी कित्ती लिहावे काहीशी अशीच माझी भावस्थीती झालेली आहे हे बाकी खरं... वसंत मुंडे विषयी लिहावयाचे झाले तर...त्यांनी साऱ्यांनाच...

वडिलांची माया दिली ...
प्रेमाची छाया दिली ...
समाधानाचा स्पर्श दिला ...
सुखाचा हर्ष दिला ...
अशा एका चतुरस्त्र व्यक्तिमत्त्वा विषयी कित्ती लिहिले तरी ते अपुरेच आहे असंच वाटून जातं. सरतेशेवटी मला असंच लिहावं वाटतं..
जला विना मीन कसे ...
सुरा विना सूर मंदिर कसे
वसंत मुंडे विना ...
पत्रकारितेतील जीवन कसे... जीवन कसे ...
वसंत मुंडे यांच्या रुपानी अगणित लोकांना केलेल्या अनमोल अशा मदतीतून... आमच्या वसंतानी प्रत्येकाच्या दारी खऱ्या अर्थाने .. वसंत फुलवीला हे बाकी खरं अशा या माझ्या परममित्राला त्याच्या वाढदिवसाच्या निमित्ताने माझी ही शब्दांची ऑजळ अर्पण करतो... वसंताने जीवनातील त्यांनी संकल्पिलेली सगळी स्वप्ने साकार व्हावीत हिच ईश्वर चरणी प्रार्थना करतो नी माझ्या लेखणीला विराम देतो ... माझे मित्र.. अभंग रचनाकार प्रा. ज्ञानेश्वर कुलकर्णी यांनीही वसंत मुंडे यांच्या विषयीच्या आपल्या भावना अभंगातून व्यक्त केलेल्या आहेत...

!! भगवंता । हीच विनवणी !!

वसंतात फुले । बहर प्रेमाचा ॥
संतर सज्जनांचा । पुजक हा ॥ १ ॥

तळमळ करी । दीनाच्या ही याची ॥
मा या माऊलींची । व्यथा जाणे ॥ २ ॥

धरोनिया कास । सत्याची सदैव ॥
वल्हवीतो नाव । निरंतर ॥ ३ ॥

मुंगूस होऊनी । विषाशी भिडतो ॥
डे त्यात वाढतो । वटवृक्ष ॥ ४ ॥

दीर्घायुष्य लाभो । ऐशा गुणवंता ॥
हीच भगवंता । विनवणी ॥ ५ ॥

वसंतराव पायाला भिंगारी लागल्यासारखे फिरतात

आधुनिक केसरी

१९९५ मध्ये मी बीड येथे जिल्हा माहिती अधिकारी म्हणून रुजू झालो. शासकीय, निमशासकीय कार्यक्रमाच्या निमित्ताने जिल्हाभरात दौरे होत. अशाच एका दौऱ्यात अंबाजोगाईत वसंत मुंडे या तरुण पत्रकाराची ओळख झाली. स्नेह जुळला. आजवर तो कायम आहे.

अंबाजोगाई येथून बीडला आल्यावर वसंत मुंडे यांच्या कार्यक्षेत्राचा विस्तार झाला. एकेकाळच्या वसंताला आणि आजच्या वसंतराव यांना पत्रकारितेबरोबरच पत्रकारांच्या संघटनेत काम करताना मी जवळपास सुरुवातीपासून पाहिले. योजकता आणि संघटन वृत्तीला

राधाकृष्ण मुळी
संपर्क क्र. 9422648925

थेट भिडण्याच्या निर्भोड स्वभावाची जोड आहे. त्यामुळे लहानमोठे अधिकारी असोत की कोणत्याही स्तरावर कार्यरत असलेले नेते, त्यांचे दरवाजे वसंतरावांना उघडे असतात. सर्वत्र आणि सर्व स्तरात प्रभावी आणि सकारात्मक संपर्क असलेले वसंतराव पायाला भिंगारी लागल्यासारखे फिरत असतात. आपण सदैव कार्यरत राहावे आणि नेतृत्व करावे ही आकांक्षा त्यांच्या व्यक्तीमत्वात स्पष्टपणे जाणवते. गेल्या वीस वर्षातील महत्वाच्या घटना - घडामोडींवर आमची कधी प्रत्यक्ष तर कधी फोनवर चर्चा झाली आहे. १९९९ पासून बहुतेक लोकसभा / विधानसभा निवडणुकांच्या वेळी आम्ही परस्परशी अंदाज व्यक्त करत आलो आहोत. आमच्या मित्रत्वात त्यांचे किंवा माझे पद असा संदर्भ नव्हता. त्यामुळेच आमची मैत्री दृढ आणि कधी परस्परविरोधी मत असून कायम राहिली. राहणारही आहे. वसंतराव मुंडे यांना मनापासून शुभेच्छा..

सकारात्मक पत्रकारितेचा वसा

आधुनिक केसरी

वृत्तपत्रे लोकशाहीचा चौथा स्तंभ म्हणून ओळखली जातात. वृत्तपत्र म्हटले की, पत्रकार डोळ्यासमोर उभा राहतो. त्यातही काही पत्रकार आपल्या लेखन कौशल्यामुळे कायमच स्मरणात राहतात. यापैकी एक माझे मित्र वसंतराव मुंडे ... त्यांना मी गेल्या तीस वर्षांपासून ओळखतो. अजातशत्रू, निश्चयी पत्रकार असलेल्या वसंतरावांची लेखनशैली वैशिष्ट्यपूर्ण आहे. कोणत्याही घटनेवर नेम केपणाने भाष्य करणे ही त्यांची खासीयत. प्रसंगानुरूप आपल्या लेखणीद्वारे मवाळ तसेच जहालपणे टीका करून समोरच्याच्या अवगुणांवर प्रकाश टाकण्यात त्यांचा हातखंडा आहे. चौफेर लिखाण करणाऱ्या मोजक्या पत्रकारांमध्ये वसंतरावांचा सम विशेष होतो.

डॉ. राजू पाटोदेकर
संपर्क क्र. 9892108365

वसंतराव तरतस्थपणे समाजासमोर बातमीच्या माध्यमातून सत्य मांडतात असा माझा अनुभव आहे. सामाजिक, धार्मिक व राजकीय अशा सर्व क्षेत्रांची त्यांना माहिती असून त्यांचा जनसंपर्क दांडगा आहे. या गुणामुळे त्यांनी जिज्ञासू पत्रकार म्हणूनही आपली स्वतंत्र ओळख निर्माण केली आहे.

पत्रकार संघटनेच्या माध्यमातून त्यांनी आपले वेगळेपण जपत, पत्रकार, प्रतिनिधी, वृत्तपत्र वितरक, कर्मचारी, संपादक यांच्या समस्यांना वाचा फोडली आहे. या माध्यमातून त्यांनी न्याय मिळवून देण्यासाठी सतत प्रयत्न केले आहेत. तसेच राज्यकर्ते, अधिकारी व पत्रकार यांच्यात योग्य समन्वय साधून त्यांनी संघटनात्मक कामे मोठ्या प्रमाणात मार्गी लावली याचा मी साक्षीदार आहे.

मी मंत्रालयात असताना वसंतराव यांचे सातत्याने माझ्याशी पत्रकारांच्या समस्या बहल चर्चा करायचे. पुढे त्यांना अधिस्वीकृती विभागीय समितीवर काम करण्याची मोठी संधी मिळाली आणि त्या माध्यमातून त्यांनी पत्रकारांचे काही प्रश्न मार्गी लावण्यासाठी विशेष प्रयत्न केले. याखेरीज केंद्र शासनाकडेही तेथील मंत्री महोदयांच्या मार्फत त्यांचा पाठपुरावांना पत्रकारांच्या कल्याण कामासाठी सुरु असतोच. दैनिक मराठवाडा साठी, दैनिक विवेकसिंधू च इतर वृत्तपत्रांमधून त्यांनी आपली पत्रकारितीची सुरुवात केली. कष्ट आणि प्रचंड मेहनत करण्याची त्यांची नेहमीच तयारी असते. यामुळे त्यांनी संकटावर नेहमीच मात केली असून बीडसारख्या ग्रामीण भागातून येऊन आपल्या कार्यकर्तृत्वाने राज्यस्तरीय पातळीवर आपल्या कार्याचा मोठा ठसा त्यांनी उमटविला आहे. हे खास वैशिष्ट्य... पूर्वी कसलीही ओळख नसताना त्यांनी लोकसत्तेच्या माध्यमातून माझ्या कलागुणांना वाव देणारी एक मोठी बातमी लावली. त्या दिवशी मला त्या दिवशी मला त्यांच्यातील खऱ्या पत्रकार मित्राची साक्ष पटली. अशा त्यासंगी पत्रकार मित्रास निरोगी व दिर्घायुष्य लाभो अशा माझ्या मनःपूर्वक शुभेच्छा.

Happy birthday Vasantrao..

सोळावं वरीस मोक्याचं करीत बहरलेला वसंत

श्रावण गिरी
संपर्क क्र.
9527540168

सोळावं वरीस धोक्याचं, या बिघडण्याच्या वयात आम्ही घडलो असा आपल्या कर्तृत्वाचा परिचय देण्याचे अनुभवसिद्ध सामर्थ्य असणारे पत्रकार वसंत मुंडे यांनी गावालागत सुरू असलेल्या रोजगार हमी योजनेच्या कामातील भ्रष्टाचारा संबंधी वयाच्या सोळाव्या वर्षी आवाज उठवून सोळावं वरीस मोक्याचं केलं. पुढील काळात मराठवाडासाठी, लोकपत्र आणि लोकसत्ता मधून अस्तित्व सिद्ध करीत २००३ साली लोकसत्ता दैनिकाच्या जिल्हा प्रतिनिधी पदापर्यंत मजल मारली. परिश्रमातून बहरलेला हा वसंत अव्याहत मोहरताना ग्रामस्थ लाडझरी ता अंबाजोगाई ते मराठी पत्रकार संघाचा प्रदेशाध्यक्ष होऊन गावापासून मुंबईपर्यंत सर्वाना आपल्या कार्याचा सुगंध देतो.

आधुनिक केसरी

कर्तृत्व सर्वसिद्ध असताना त्यांची नाळ मातीशी आणि पाय जमिनीवर आहेत. आयुष्यात अनेकांना संधी मिळते त्याचं सोनं करायचं की माती करायची, हे ज्याच्या त्याच्या कमाने स्पष्ट होत असते. वसंतरावांनी संधीचं सोनं करीत शोधवार्ता, ऊसतोडणी, कामगारांचे प्रश्न, उपेक्षितांचे जगणे, वंचित निराधार आणि शेतीमातीवर लिहीत सामान्य माणूस आपल्या लेखणीचा केंद्रबिंदू केला. परिणामी २००७ साली तत्कालीन पंतप्रधान मनमोहन सिंग यांनी ग्रामीण भागातील विकास कायद्याच्या अंमलबजावणी संदर्भात बोलावलेल्या पत्रकार परिषदेसाठी निवडक ५० पत्रकारात त्यांना निमंत्रित केले. बीडमधील राज्यस्तरीय स.मा.गों पत्रकारिता पुरस्काराचा देखणा कार्यक्रम प्रतिवर्षी सत्तेत असलेल्या मुख्यमंत्र्यांच्या उपस्थितीत संपन्न होताना मी पाहिला आहे. उदाहरण म्हणून पहायचे तर या कार्यक्रमातील विलासराव देशमुख आणि गोपीनाथ मुंडे यांची जुगलबंदी महाराष्ट्राने अनुभवली. गिरीष कुबेर, अनंत राजत, निखिल वागळे अशा पत्रकारांचे सन्मान कायम स्मरणात राहतील. विस्तार मर्यादित मुळे सर्व उपस्थितांचा

नामोल्लेख टाळून या निमित्ताने मी इतकंच सांगू इच्छितो की, शासन प्रशासनाचा मध्य बणून सामाजिक आरोग्य सुदृढ करणारे पत्रकार वसंत मुंडे हे जनसामान्यांच्या गळ्यातील ताईत आहेत, हे निःसंशय!

सर्पराज्ञी, शांतीवन, इनफंट इंडिया, अनाथालय अशा प्रकल्पाना प्रसिद्धी देत लोकसत्ता मधून आवाहन करीत त्यांनी केलेले निधी संकलन आणि पत्रकार संघाच्या वतीने दिलेल्या तात्काळ रुग्णवाहिका आणि इतर सामाजिक कार्ये पहाता विशेषतः शाळा विकास आराखडा आणि ग्रामीण भागातील त्यांनी पुरविलेले लक्ष याची आवर्जून नोंद घ्यावी लागते. व्याख्यान देत रक्तदान शिबिरे घेत, गरजूंना आरोग्य सुविधा पुरवत त्यांचे सुरु असलेले कार्य असो वा यावर्षी नेत्रदान नोंदणीचे त्यांनी केलेले आवाहन असो त्यांच्या डोळस वृत्तीचे आणि सामाजिक दृष्टीचे हे उत्तम उदाहरण आहे. विधिमंडळ आणि संसद स्तरावर त्यांच्या कार्याची दखल घेऊन शरद पवार, देवेंद्र फडणवीस, कपिल पाटील, गुलाबराव पाटील, विलास मुत्तेमवार ते अगदी अलीकडे डॉ. भागवत कराड यांच्यापर्यंत सत्तेतील राज्यकर्त्यांनी त्यांची नोंद घ्यावी, याचे बहुतांश श्रेय ते आत्मविश्वासाची परिपूर्ण बांधणी करणाऱ्या लोकनेते गोपीनाथ मुंडे यांना देतात.

वृत्तपत्रांचे अर्थकारण या विषयावर वसंत मुंडे यांनी रान पेटवले. समाजाचे प्रश्न मांडणारे पत्रकार उपासपोटी असतात. कौतुकाची थाप त्यांचा उत्साह वाढवणारी असली तरी त्यांचं पोट भरण्यासाठी ठोस पाऊल उचलण्याची नितांत गरज आहे, हे त्यांना अनुभवाने ठाऊक होते. कदाचित त्यामुळेच अधिस्वीकृतीचे औरंगाबाद विभागीय अध्यक्ष झाल्यावर त्यांनी तालुकास्तरावर अधिस्वीकृतीधारक असावेत, ही भूमिका मांडली. एकूणच पारंपारिक आकृतीबंध तोडून व्यवस्थेने दुबळे ठरविलेल्या वर्गाला बळ देण्याचं काम त्यांनी केलं. पत्रकार आणि मालक दोघेही सक्षम नसताना दहा रुपये उत्पादन मूल्य असलेला पेपर दोन रुपयात विकणारा मालक लॉकडाऊन मध्ये पार कोलमडलेला त्यांनी पाहिला. त्यांच्या मनाची बांधणी करीत दैनिकाच्या किमतीत वाढ करण्याची मानसिकता प्रथम त्यांनी तयार केली. त्यासाठी संपादकांची गोळमेज परिषद घेतली. वृत्तपत्र व्यवसाय उद्योगात लघु उद्योगाचा समावेश असावा, ही भूमिका घेऊन जनजागृती केली. प्रश्न जाणून घेऊन त्यावर तोडगा सुचविणारे हे सक्षम नेतृत्व महाराष्ट्र पत्रकार संघाला लाभले, हा खरोखर ग्रामीण परिसराचा सन्मान आहे. दैनिकाची उत्पादन शुल्क आणि विक्री मूल्य याचा मेळ घालून दैनिकाची विक्री किंमत वाढविण्याची मानसिकता सर्वप्रथम

बदलली पाहिजे हा पवित्र घेत अत्यंत अवघड असलेला हा विषय त्यांनी सर्वत्र फिरून या क्षेत्रातील लोकांना समजून सांगितला त्यांची मनोभूमिका तयार केली. दैनिकांना साप्ताहिक सुट्टी असावी, हा विचार अथवा आय करातून या व्यवसायाला सूट मिळावी त्यातून रोजगार निर्मितीला चालना मिळेल आणि सरकारचा फायदा होईल हा विचार समजावून सांगताना प्रश्न मांडून चालणार नाही तर ते सोडवण्यासाठी पर्याय देत पाठपुरावा केला पाहिजे याची त्यांना जाणीव होती. मालक विक्रेते पत्रकार यांचा त्रिवेणी संगम तयार करून समतोल साधत शासन दरबारी हा प्रश्न त्यांनी वेळोवेळी मांडला. संघर्ष करीत पुढे येताना शहरी पत्रकारांच्या न्यून हाऊसला धक्का देत ग्रामीण भागातील सक्षम असूनही दुबळा ठरवलेला पत्रकार त्यांनी ताकदीने उभा केला. त्याला बळ दिलं. स्थिरस्थाय पत्रकारितेत बंड करणारा हा पहिला कलंदर सामाजिक क्षेत्रातही अग्रेसर ठरला. बिंदुसरा प्रकल्पातील गाळ उपसण्यापासून ते अनाथ निराधारांच्या पुनरुज्जीवनासाठी धडपडत आणि आपल्यासोबत प्रवाहातील चार चौघांना सोबत घेऊन त्यांना ऊर्जा देत पत्रकारिता करणाऱ्या या श्रमजीवी दृष्टी असलेल्या आणि सामाजिक उत्तरदायित्वाचे भान असलेल्या पत्रकारास वाढदिवसानिमित्त हार्दिक शुभेच्छा....

संघटन बांधणीसाठी वाहून घेतलेले नेतृत्व

आधुनिक केसरी

बाळासाहेब जोगदंड
संपर्क क्र.
9423051246

साहित्यिक, लेखक बाळासाहेब जोगदंड यांनी जागवलेली खास आठवण... पानावरला दहिवर व्हावे...असे जगावे दागडामधला पाझर व्हावे...असे जगावे, ग्रीष्माशी संवाद करावा नाना तऱ्हेने मनभावन गुलमोहर व्हावे...असे जगावे... गडगलकार अमोल वाघमारे या मित्राची निकोप आणि जगण्याच्या विविधांगी अंगाबद्दल संवाद साधणारी ही गडगल वाचली की उभ्या आयुष्याचा वेध यातून मिळतो. माणसं ही न भेटलेली असतात गेल्या ३० वर्षांपासून वसंत मुंडे या अफाट नेतृत्वविषयी ऐकून आहे. त्यांचे कार्य बघून त्यांच्या कार्यासाठी झोकून दिलेल्या नेतृत्वाला सलाम करण्यासाठी हात आपोआप जुळले जातात. माझे मूळ गाव अंबाजोगाई आणि वसंत मुंडे महोदयांचे अंबाजोगाई तालुक्यातीलच लाडझरी हे गाव. आमचा एकच तालुका आणि एकच जिल्हा असलेल्या या व्यक्तीमत्वाची माझी समोरासमोर कधीच भेट नाही. परंतु या तावून सुलाखून निघालेल्या माणसाचे कार्य बघूनच भेटीची आस आल्याशिवाय राहत नाही. प्रचंड मेहनत, अणि क्षेत्र कोणतेही असो त्यासाठी निष्ठेने काम करणारी फार कमी माणसे सध्या बघायला मिळतात. अष्टपैलू व्यक्तीमत्वाच्या जडणघडणीतून सतत नवनिर्माण होत असते. व्यासंग सर्वस्पर्शी असतो. सूक्ष्म अवलोकन अभ्यासपूर्ण असते. आयुष्यातील कोणतीही दिशा निवडली की ध्येय प्राप्तीसाठी अखंड

कष्ट उपासाचे लागते. आणि हीच कळवळ वसंतराव मुंडे यांच्या अंगी भिनलेली दिसून येते. महाराष्ट्राला जशी संत महंतांची परंपरा आहे. तशीच पत्रकारितेची यशस्वी परंपरा आहे. आणि म्हणूनच वसंतराव मुंडे यांचे नाव पत्रकारिता क्षेत्रात आज दैदिव्यमान राहिलेले दिसते. त्याशिवाय पत्रकार म्हणून वैविध्यपूर्ण बातम्यांचा वेध घेण्याची एक समर्पक कलाच त्यांना लाभली आहे. सर्व स्तरातील माणसांची त्यांची जुळवलेली नाळ त्यांच्या उत्तुंग व्यक्तिमत्त्वाची साक्ष देते. तर पत्रकारितेतील गुणवैशिष्ट्यांचा आदर्शवत त्यांच्या जगण्यातून पाहावयास मिळतो. आणि म्हणूनच ते पत्रकारितेतील विविध पुरस्काराचे मानकरी ठरतात ही आमच्यासारख्या अनोळखी मित्रांसाठी गौरवास्पद बाब ठरते.

आणि वरील गडगलेतील शेवटच्या चरणातील पुढील ओळी... जमले नाही सागर, हरकत नाही तृणाशामक घागर व्हावे...असे जगावे...! असे वसंतरावांच्या कार्याची नोंद घेताना सांगावेच लागते. संघटन कौशल्य आणि सिद्धहस्त नेतृत्वाच्या बिजातून त्यांची होत असलेली भरभराट निश्चितच कौतुकास्पद आहे. त्यांचे सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक आणि राजकीय कार्याचे अभ्यासपूर्ण चिंतन म्हणूनच अंतम खूब होऊन जाते.

पत्रकारिता क्षेत्रातील नवने बद्दल स्वीकारण या क्षेत्राचे गणित समजावून घेत आणि या क्षेत्राला नावलौकिक प्राप्त करून देण्यासाठी वसंतराव करीत असलेले प्रचंड झपाटलेले कार्य या क्षेत्रास पुढील काळात निश्चितच आशादायक ठरणार आहे. चौथा स्तंभ भक्कम उभा राहिला पाहिजे, या स्तंभाला कुठेही धक्का लागू नये म्हणून ते करीत असलेले प्रयत्न या क्षेत्रासाठी पुढील काळात सफल ठरणार आहेत. विशेष गुणवैशिष्ट्ये अंगी बाळगून त्यांचे जगणे मनामनाला विचार करण्यास भाग पाडते. तर या क्षेत्राविषयी त्यांची धडपड अम्हाला प्रसन्न केल्याशिवाय राहत नाही. त्यांची शोध पत्रकारितेतील धडपड बघितली की त्यांच्या लेखणीला सलाम करावाच लागतो. संघटन चळवळीतील त्यांचा उत्साह सतत ओसंडून वाहत असतो. म्हणूनच त्यांची ख्याती निश्चितच कौतुकास्पद आहे.

संघर्ष हेच जीवन आहे. जो प्रयत्नशील आणि संघर्षशील राहतो तो नेहमी हसतमुख राहतो. तोच जीवनात यशस्वी होतो. अथक प्रयत्न, अपार जिद्द, अतुट सत्य निष्ठा आणि सुजनशीलता या गुणांनी वसंतराव मुंडे हे व्यक्तिमत्त्व बहरत चालले आहे. त्यांचे हे कार्य एकप्रकारे दीपस्तंभासारखे वाटते. त्यांना वाढदिवसानिमित्त मनःपूर्वक हार्दिक शुभेच्छा..अभिन्नंदन..!

दिलखुल्लास मैत्रीचे अनोखे दर्शन

आधुनिक केसरी

केंद्रीय अर्थ राज्यमंत्री डॉ. भागवत कराड, सहकार मंत्री अतुल सावे यांनी बीडच्या दौऱ्यावर असताना आपले अनेक वर्षांपासूनचे मित्र पत्रकार वसंत मुंडे यांच्या कार्यालयात जाऊन सदिच्छा भेट घेतली. सुरुवातीच्या काळातील आठवणींना ऊजाळा देत मुक्त संवाद साधत मैफिलच रंगली. यावेळी मुंडे, कराड, सावे यांच्यातील दिलखुल्लास मैत्री अनुभवायला आली. सार्वजनिक जीवनात अलिकडे टोकदार होत असलेल्या भूमिका आणि राजकारणात विशिष्ट उंचीवर पोहोचल्यानंतर वैयक्तिक मैत्री जणव्याचे प्रकार अपवादानेच पहायला मिळतात ते दिसून आले.

बीड येथे शनिवार दि. १० डिसेंबर रोजी एका सार्वजनिक कार्यक्रमासाठी केंद्रीय अर्थ राज्यमंत्री डॉ. भागवत कराड, सहकार मंत्री अतुल सावे आले होते. कार्यक्रमानंतर दोघांनीही महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाचे प्रदेशाध्यक्ष वसंत मुंडे यांच्या कार्यालयास सदिच्छा भेट दिली. मागील वीस वर्षांत वसंत मुंडे यांनी पत्रकारितेच्या क्षेत्रात आपल्या कर्तृत्वाने वेगळा ठसा उमटवला आहे. तर डॉ. कराड, सावे यांनीही राजकीय क्षेत्रात विशिष्ट उंची मिळवली आहे. कराड आणि सावे यांची राजकीय कारकीर्द आणि मुंडे यांनी पत्रकारितेची सुरुवात समकालीनच. वसंत मुंडे बीडमधून पत्रकारिता करत असले

तरी संघटनेच्या माध्यमातून त्यांचा सुरुवातीलाच संपर्क राहिला आहे. दिवंगत गोपीनाथ मुंडे, विलासराव देशमुख या दिग्गजांसह राज्यभरातील पत्रकारिता क्षेत्रातीलही नामवंतांशी संपर्क आल्यानंतर त्यांनी पत्रकारितेच्या पुढे जाऊन मैत्रीचा घट्ट धागा निर्माण केल्याचे अनेकदा दिसून आले. योगायोगाने कराड, सावे आणि मुंडे आपआपल्या क्षेत्रात एका विशिष्ट उंचीवर पोहोचले असले तरी तिघांनीही वैयक्तिक मैत्रीवर कुठेही परिणाम होऊ न देता आपले संबंध कायम ठेवल्याचे बीडकरांना अनुभवायला आले. सार्वजनिक जीवनात राजकीय भूमिका अलीकडे टोकदार होत असल्याने वैयक्तिक पातळीवरील सहजता कमी झाल्याचे चित्र सर्वत्र दिसते. तर राजकीय क्षेत्रात विशिष्ट उंची गाठल्यानंतर नेत्यांचे दौरे, भ्रमगच्च कार्यक्रमामुळे धाई गडबडीत पार पडतात. त्यामुळे इच्छा असूनही वैयक्तिक मैत्री असणार्थाना भेटणे आणि ऋणानुबंध जोपासणे शक्य होत नाही. अशा परिस्थितीत मुंडे, कराड आणि सावे यांच्या भेटीने सार्वजनिक भूमिकांच्या पलीकडच्या दिलखुल्लास मैत्रीचे उत्कट दर्शन झाले. वृत्तपत्रांचे अर्थकारण या विषयावर वसंत मुंडे यांनी केलेल्या चिकित्सक अभ्यासाची पुस्तिका केंद्रीय अर्थ राज्यमंत्री कराड व सहकार मंत्री सावे यांना देण्यात आली. त्यावेळी दोघांनीही पत्रकारिता क्षेत्रातील वसंत मुंडे यांच्या कामाचे कौतुक केले. यावेळी संपादक संतोष मानूरकर उपस्थित होते.

हे पत्र संपादक, मालक, मुद्रक व प्रकाशक डॉ. प्रभु व्यंकटराव गोरे* यांनी सोलापूर तरुण भारत मीडिया लि., प्लॉट नं ए - ३२, औरंगाबाद इंडस्ट्रीयल को-ऑप., सोसायटी, स्टेशन रोड, औरंगाबाद ४३१ ००५ (महाराष्ट्र) येथे मुद्रित करून प्लॉट नं. २०५, १३ वी योजना, जिजामाता कॉलनी, एन - २, सिडको, जि. औरंगाबाद (महाराष्ट्र) येथून प्रकाशित केले. (* पीआरबी कायदानुसार संपादकीय जबाबदारी यांची आहे. या अंकात प्रसिद्ध झालेल्या प्रत्येक बातमी, लेख व जाहिरातींशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. सर्व वाद औरंगाबाद न्यायालयाच्या कक्षेत) आरएनआय : एमएचएचएचएच/२०२१/८२५६६, ई-मेल : aadhunikkesari@gmail.com, संपर्क : +९१ ९०७५७ १६७३९

Printed at Solapur Tarun Bharat Media Ltd., Plot No. A-32, Aurangabad Industrial Co-op, Society, Station Road, Aurangabad 431005 (Maharashtra) Plot No. 205, 13th Plan, Jijamata Colony, N - 2, CIDCO, Dist. Aurangabad (Maharashtra) and published by editor, owner, printer, and publisher Dr. Prabhu Venkatrao Gore * (* According to the PRB Act, it is the responsibility of the editor. The editor does not necessarily agree with every news, article, and advertisement published in this issue. All disputes are within the purview of the Aurangabad court.)

RNI : MAHMAR/2021/82566, E-mail: aadhunikkesari@gmail.com, Contact : +91 90757 16739

माध्यमांचे अर्थकारण नट्याने मांडणारे नेतृत्व

आधुनिक केसरी

संजय व्यापारी
संपर्क क्र.
7743918559

पाहणारे. या सगळ्यांची लढाई आधी स्वतःशी आणि नंतर व्यवस्थेशी आहे. हे लढे एकेकाळी कसे एकाकी बिनसूरी होते. वसंत मुंडे यांनी या लढ्यांना एका सूत्रात बांधले.

साधारण वीस वर्षांपूर्वी पत्रकारितेत आलेले वसंत मुंडे यांचा नाव आज राज्यभर पोहोचलं आहे. त्याला कारण पत्रकारांचे प्रश्न आणि ते सोडवण्याची कला! 'कला' हा शब्द यासाठी की, नुसती तडफ असून चालत नाही वा नुसता वेळ देऊनदेखील भागत नाही. प्रश्नांची जाण निर्माण करून ते सोडवून घेण्यासाठी एक हातोटी माणसाच्या अंगी असावी लागते. ती मुंडेमध्ये आहे. तुमचं 'बेसिक' पक्कं असेल तर छोटछोटे उपायदेखील मोठे परिणामकारक ठरू शकतात, हे आता त्यांनी सिद्ध केलंय. एक वेळ राजकीय संघटन तितकंसं त्रासदायक नसेल इतकं पत्रकारांचं असतं. कारण पत्रकार नेहमी प्रश्न उपस्थित करण्याच्या आणि बोट दाखवण्याच्या भूमिकेत असतात.

प्रश्न जाणून लढ्याची आखणी

वसंत मुंडे यांनी महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाच्या माध्यमातून जिल्हाध्यक्षपदापासून काम केलं. पुढे मराठवाडा अध्यक्ष, राज्य कार्याध्यक्ष; आणि आता प्रदेशाध्यक्ष. शिवाय राज्य शासनाच्या अधिस्वीकृती समितीचे ते विभागीय अध्यक्ष आहेत. या माध्यमातून पत्रकारांचे प्रश्न त्यांना उमजले आणि लढा सुरू झाला. पत्रकारांचं मानसिक स्थैर्य ते आर्थिक सुबकता यासाठीचा त्यांचा लढा यशाच्या वाटेवर आहे. तेही राज्यातील अग्रगण्य दैनिक लोकसत्तामध्ये काम करत असतात.

पत्रकारांना प्रश्न असतात, दैनिकांच्याही समस्या असू शकतात किंवा एकूण पत्रकारितेमध्ये अस्थैर्य वगैरे असू शकते; यावर विश्वास न बसणारा अलीकडचा काळ. त्यामुळे लढा, न्याय, अन्याय, प्रश्न, मागणी... हे फक्त बातमीतच वापरायचे शब्द, असा समज झालेला. इतरांचं सोडा पण पत्रकारांचंही तसंच! दिव्याखाली अंधार असावा अगदी तसं. परंतु 'पत्रकारांचेही प्रश्न आहेत आणि ते सोडवले पाहिजेत' हे ठणकावून जर कुणी सांगितलं असेल, तर ते वसंत मुंडेनी! स्वतः उपाशी असणारा दुसऱ्यांचं काय भलं करेल? हे साधं-सोपं गणित! पण ते कुणाला वळत नव्हतं. अन्यायाच्या छायेत जगणारा दुसऱ्याला न्याय देऊ शकेल काय? त्याचे प्रयत्न खरंच प्रामाणिक असतील काय? हा खरा प्रश्न विचारण्याची धमक मुंडेमध्ये आहे. आज परिस्थिती बदलत आहे. पत्रकार, छोटी दैनिकं, मीडिया हाऊसेस जागरूक होत आहेत. पत्रकारितेच्या अर्थकारणाचं रतलेलं चाक गती घेण्याच्या वेतात आहे. वसंत मुंडेचे प्रयत्न वाखाणण्याजोगे आहेत ते नक्की फळाला येतील.

सोबतीला घेऊन चालणारे सक्षम नेतृत्व

प्रत्येक क्षेत्रात संघटना असतात. पुढारपण करणारे असतात. राज्यशाखाच्या निकषानुसार नेतृत्वाचा एक पाय संघटनेत आणि दुसरा प्रगतीच्या दिशेने उंचावलेला पाहिजे. तरच ती संघटना, तो समाज प्रगती साधू शकतो. दोन्ही पाय समाजात वा संघटनेत असून चालत नाही. किंवा दोन्ही पाय विकासाच्या दिशेने जाणारेही चालत नाहीत. सोबत घेऊन चालणं, ही संकल्पना सक्षम नेतृत्वाचं दायित्व सांगणारी आहे. वसंत मुंडे यांचं नेतृत्व हे असंच निपुण आहे. त्यामुळे ते छोटी दैनिकातल्या पत्रकारांचे प्रश्न घेऊन मुंबई-दिल्लीच्या वाऱ्या करीत असतात. पत्रकारांचे प्रश्न असतात तरी काय? अपुरं मानधन, कामाच्या वेळा निश्चित नसणं, जेवणाच्या वेळा निश्चित नसणं, आरोग्याच्या सुरक्षेची कसलीच हमी नाही आणि पुरेशी सुटीही नाही, कुटुंबासाठी पैसेही नाही आणि वेळही नाही. अशी ही वेढविगारी! अशा कात्रीत सापडलेल्या पत्रकारांसाठी काय करता येईल; यासाठी त्यांचे चाललेले प्रयत्न बघून त्यांच्यातलं प्रयोगशील नेतृत्व अधोरेखित होतं.

अधिस्वीकृती समितीचं विभागीय अध्यक्षपद आल्यानंतर मुंडे यांनी एक प्रयोग केला, खुल्या चर्चेचा. पत्रकारितेच्या इतिहासात असा प्रयोग यापूर्वी कुणीही केलेला नव्हता. राज्यात अनेक शहरात जाऊन त्यांनी तिथल्या

पत्रकारांशी थेट संवाद साधला. तुमचे प्रश्न काय आहेत? अधिस्वीकृती पत्रिका मिळवण्यासाठी कुठल्या अडचणी आहेत वा कुठले जाचक नियम आहेत? पत्रकारांना अधिस्वीकृती सहजपणे कशी मिळेल आणि त्यातून जास्तीत जास्त फायदे कसे मिळवून देता येतील, यासाठी त्यांची धडपड सुरू झाली. त्यात त्यांना यशही आले. त्यांच्या कार्यकाळात ज्येष्ठ पत्रकारांना अधिकाधिक अधिस्वीकृती पत्रिका मिळाल्या. महत्वाचं म्हणजे अधिस्वीकृती पत्रिकेसाठी दैनिकांचा कोटा वाढवून घेण्यात मुंडेनी मोलाचं योगदान दिलं. त्यामुळे तालुकास्तरावर काम करणाऱ्या पत्रकारांना आणि मुख्यालयात काम करणाऱ्या पत्रकारांचा अतिरिक्त 'अधिस्वीकृती' मिळाल्या. अर्थात हे सगळं साध्य झालं ते प्रश्न समजून घेतल्याने. त्यामुळे मराठवाड्यातील आणि राज्यातील पत्रकार मुंडेच्या नेतृत्वावर अढळ आहेत.

अर्थकारण सावरणारी ब्लू-प्रिंट

मुंडेनी पत्रकारांसाठी काम केलं म्हणजे नेमकं काय केलं, हे खऱ्या अर्थाने समजून घ्यायचं असेल तर त्यांनी मांडलेलं 'अर्थकारण' किंवा 'अर्थधारण' समजून घ्यावं लागेल. तेव्हा खऱ्या अर्थाने मुंडेनी ब्लू-प्रिंट समजून घ्यायला मदत होईल. सोशल मीडिया आणि डिजिटल पत्रकारिता यामुळे छोटी दैनिकं डबघाईला आलेली. त्यात दोन वर्षे पडलेलं कोरोना सावट. त्यामुळे संपूर्ण माध्यमविश्ववर बेरोजगारीची कुऱ्हाड कोसळली. मीडिया हाऊसेस जराही विधिमिषेध न बाळगता कर्मचारी कपात केली. छोटी दैनिकं तर पुरती कोलम डली. मानधनावर काम करणारा जिल्हा आणि तालुका पत्रकार कमालीचा बेचैन झाला. अशा परिस्थितीत वसंत मुंडे गप्प कसे राहतील? लॉकडाऊनच्या काळात महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाच्या माध्यमातून विविध पत्रकारोपयोगी उपक्रम राबविणं सुरू झालं. पत्रकारांना धीर मिळाला. पण माध्यमविश्वाला उभं करण्यासाठी कायमचा उपाय आवश्यक होता. मुंडेनी साधारण २०२०-२१मध्ये दैनिकांच्या किंमती वाढवण्यासंबंधी नवा विचार मांडला. धक्कादायक होतं हे. सगळ्यांनी नजरा टवकारल्या, भिवऱ्या उंचावल्या. किंमती वाढवणं कसं शक्य होईल?, लोक पेपर विकत घेतील काय? त्यातून असं काय साध्य होईल? असे प्रश्न समोर येऊ लागले. या काळात त्यांनी भेटीगाठी आणि संवादावर भर दिला. आपलं म्हणणं सोपं करून सांगितलं. ते पटवून देण्यासाठी तासनास बोलत राहिले. बाजारपेठेत प्रत्येक उत्पादनाचं स्वतःचं एक मूल्य असतं. ते ठरवण्याचे अधिकार त्या उत्पादकाला असतात. त्यासाठीचा कच्चा माल, मनुष्यबळ, वीज, वाहतूक, वितरण, हा सगळा खर्च गृहीत धरून मग उत्पादनाचं मूल्य ठरवावं लागतं. हेच बाजाराचं गणित असतं. पण वृत्तपत्रक्षेत्र याबाबतीत गाफील होतं. स्वमूल्याची जाणीव माध्यमांना नव्हती खरी. चार पानी दैनिकाच्या एका अंकाचा खर्च वीस ते तीस रुपये आहे, आठ पानी दैनिकाचा खर्च पन्नास-साठ रुपयेच्या घरात आहे. मग दैनिकाचं मूल्य दोन-पाच रुपयेच का, हा तो बिनीचा प्रश्न. वसंत मुंडेनी तो ठासून बिंबवला! 'हळू हळू किंमती वाढवा, दैनिकाचा खर्च भागला तर आर्थिक साक्षरता येईल' असं बरेचचं गणित मांडायला सुरुवात

केली. त्यात ते यशस्वीदेखील झाले. राज्यात जवळपास दीडशे ते दोनशे दैनिकांनी किंमती वाढवण्याचा निर्णय घेतला आणि वाढवल्यादेखील. विशेष म्हणजे कुठल्याच दैनिकाच्या खपावर विपरित परिणाम झालेला नाही. कुणाचा अंक कमी झाला नाही की कुण्या वाचकाने साधी तक्रारही केली नाही. अगदी बिनबोभाटपणे दैनिक सक्षम होऊ लागली. मोहीमच सुरू झाली. हे लोण आता राज्यभर पसरू पाहात आहे. छोटाच उपाय पण मोठा परिणामकारक ठरला. दैनिक खंबीरपणे उभी राहिली तर पत्रकारिता टिकेल, हेच तर मूळ सूत्र आहे. शिवाय याबाबत त्यांनी दिल्लीपर्यंत आवाज उठवला. दैनिकांची नोंदणी ज्या कार्यालयात होते, त्या 'आरएनआय' मधील अधिकाऱ्यांनादेखील त्यांनी दैनिकांच्या किंमतीबाबत पटवून दिलं. तेव्हा अधिकारीही आवाक झाले. आता याबाबतचा स्वतंत्र प्रशासकीय वा न्यायालयीन लढा मुंडेनी सुरू केला आहे. एकदा का या 'पंजीयक' कार्यालयाचे दैनिकांच्या मूल्यावर अधिकृत निर्णय घेतला, मग माध्यमविश्वाला राखतून वर यायला वेळ लागणार नाही.

सामाहिक सुट्टी घ्या

वसंत मुंडेचा पुढचा मुद्दा तर आश्चर्यकारक आहे. सामाहिक सुट्टीचा. 'छे पेपरला कुठे सुट्टी असते का? सुट्टी सोडून बोला हो,' अशा प्रतिक्रिया आल्या. इथंही मुंडेनी त्याचं अर्थकारण आणि आरोग्यकारण पटवून दिलं. 'एखादं दैनिक छापून वाचकांच्या दारापर्यंत पोहोचवण्यासाठी किती खर्च येतो? त्यातून एका दिवसाचा किती खर्च? महिन्यातल्या चार दिवसांचा आणि वर्षातल्या ४८ दिवसांचा किती खर्च वाचला? दैनिकांना सामाहिक सुट्टी नसावी, असा काही नियम नाही. एक तर खर्च वाचतो आणि दुसरं कर्मचारी खूश राहतात. आज शासनाने पाच दिवसांचा आठवडा केलाय. अनेक खासगी कंपन्या आणि कॉर्पोरेट न्यूज सेक्टरमध्येसुद्धा पाच दिवसांचा आठवडा आहे. मग छोट्या दैनिकांनी आणि पत्रकारांनी काय घोडं मारलं? उलट सुट्टीमुळे अधिकार्या उर्जे ने पत्रकार काम करू शकत!' हाही मुद्दा राज्यातल्या अनेक दैनिकांनी मनावर घेतलाय. काहींनी यावर विचार करून सुट्ट्यादेखील सुरू केल्यात. या निर्णयामुळे पत्रकारितेविषयी आपलेपणा, आकर्षण निर्माण होण्यास मदतच होणार आहे. यासोबतच पत्रकार पेन्शन आणि पत्रकार संरक्षण कायदा होण्यास मुंडेचं मोलाचं योगदान आहे. जिल्हा दैनिकं, छोटी विभागीय दैनिकं यांचा केंद्र सरकारने लघुउद्योगांमध्ये समावेश करण्याची मागणी वसंत मुंडे करत आहेत. यासाठी त्यांनी केंद्रीय लघु, सूक्ष्म आणि मध्यम उद्योगमंत्री नारायण राणे यांच्याशी बोलणी सुरू आहे. दैनिकांना लघुउद्योगाचा दर्जा मिळाला तर ते त्या उद्योग विभागाच्या कक्षेत येतील. छपाई मशिनसाठी कर्ज उपलब्ध होऊ शकेल, कर सवलत आणि एमआयडीसी भागात छापखान्यासाठी जगाही मिळेल. शिवाय अर्थसंकल्पातून या व्यवसायाला तरतूद होण्याची आशा आहे. अर्थात दैनिक सक्षमपणे उभं राहतील. जनसामान्यांचा आवाज आणखी बुलंद होईल. पण त्यासाठी राजकीय इच्छाशक्तीची गरज आहे. मुंडेचे प्रामाणिक प्रयत्न मात्र सुरू आहेत.

वृत्तपत्र ग्राहकाला कर-सवलत

आणखी एक महत्वाचा मुद्दा आहे. त्यामुळे दैनिकाचा खप वाढू शकेल. शिवाय सक्षम लेखनाला अर्थोपय मिळेल. तो म्हणजे वृत्तपत्र खरेदीवर कर सवलत. वाचकाने वर्षभर वृत्तपत्र खरेदी केले, तर त्याला त्याच्या उत्पन्न कर परताव्यामध्ये पाच हजार रुपयांची सवलत मिळावी, या मागणीसाठी केंद्रीय अर्थसूत्रमंत्री डॉ. भागवत कराड यांची वसंत मुंडेनी अनेकदा भेट घेतली. त्यावर चर्चा सुरू आहेत. या निर्णयावर सरकारने गांभीर्याने विचार केला तर दैनिक पाय रोवून खंबीरपणे उभा राहतील. निदान कर सवलतीच्या निमित्ताने घरोघरी वाचन परंपरा रुजण्यात मदत होईल. चांगले लिहिणारे पुढे येतील. पत्रकार अभ्यासपूर्ण मांडणी करण्यासाठी बांधिल राहतील. एवढे सगळे साध्य सिद्ध होऊ शकतात. केंद्र सरकारने ठरवलं, चांगले निर्णय घेतले तर दैनिकांच्या पडक्या वाड्यांना मजबूत भिंती आणि कौलं लागू शकतील. वसंत मुंडे हे त्यासाठी प्रयत्नशील आहेत.

लढवय्याचं नेतृत्व

वसंत मुंडे म्हणजे पत्रकारांसाठी लढणारा लढवय्या आहे. पत्रकारांचं नेतृत्व काय करू शकतं, याचं हे उदाहरण आहे. सर्व पत्रकारांनी प्रामाणिक साथ देऊन वसंत मुंडे यांचा हात बळकट करण्याची गरज आहे. पत्रकारितेचा चेहरा-मोहरा बदलल्याशिवाय व्यवस्थेचा चेहरा बदलणार नाही. त्यासाठी पत्रकार; ज्याला चौथा स्तंभ म्हणतात, तो खंबीर होणं गरजेचं आहे. अधिस्वीकृतीतील सुलभता, दैनिकांची मूल्यवाढ, सामाहिक सुट्टी, वाचकांना कससवलत, दैनिकांना लघु उद्योगाचा दर्जा, पत्रकारांना सन्मानजनक मानधन; या सगळ्या आघाड्यांवर वसंत मुंडेचं काम सुरू आहे, त्याचं काम एक दिवस नवा इतिहास रचेल यात तिळमात्र शंका नाही.

मराठी पत्रकारितेच्या हृदयी फुललेला वसंत

रवींद्र तहकीक
संपर्क क्र.
7888030472

आधुनिक केसरी

वसंत मुंडे. बीड जिल्ह्यातील परळी सारख्या ग्रामीण चेहरा मोहरा असलेल्या पण कर्तृत्ववान कष्टाळू आणि आपापल्या क्षेत्रात जिद्दीने काहीतरी करण्याची आस असणाऱ्या माणसांची खाण असणाऱ्या तालुक्यातील हा तरुण. पत्रकार, सामाजिक कार्यकर्ता, शेतकरी, व्यावसायिक असा सर्व काही. प्रारंभी घरोघरी जाऊन पेपर टाकण्याच्या कामापासून नंतर दैनिक लोकपत्र

या मराठवाडा पातळीवरील दैनिकांच्या जिल्हा प्रतिनिधीत्वाची जबाबदारी, मग पत्रकारितेची पदवी, असा सुरू झालेला वसंत मुंडे यांचा पत्रकारितेचा प्रवास दैनिक लोकसत्ता सारख्या राज्य पातळीवरील अग्रगण्य मराठी दैनिकापर्यंत येऊन पोहचलेला आहे. एखाद्या दैनिकाचा जिल्हा प्रतिनिधी म्हणून दीर्घकाळ कार्यरत राहणे ही बोलाची कठी नाही.

विश्वास, अपेक्षा, गुणवत्ता, दर्जा, स्पर्धा अशा अनेक गोष्टींचा त्यात कस लागतो. अटी शर्ती आणि कटकटी असतात. अनेक कसोटीचे प्रसंग येतात. त्यात सचोटीची परीक्षा होते. वसंत मुंडे यांनी हे सगळे पाणी तोडत आपले स्वीमिंग चालू ठेवले. पुन्हा पाण्यातल्या कुठल्याही मगारमच्छाशी वर न करता. एवढे सगळे जलदिव्य पार करून हा मासा शांत झोपू तरी कसा शकतो, हे विचारायला त्याच्या वंशाला जायला लागेल. ते शक्य नाही, म्हणून त्याच्याशी मैत्री करायला हवी. महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाच्या माध्यमातून प्रदेशाध्यक्ष पदाची जबाबदारी सांभाळताना वसंत मुंडे यांनी राज्यभर असे मैत्र जुळवले आहेत. उत्तम संघटन कौशल्य, सुसंवाद, नियमित संपर्क, सातत्याने फिरणे, गाठीभेटी, सहकार्य, समन्वय हा वसंत मुंडे यांचा स्वभाव आहे. पत्रकार संघटनेच्या माध्यमातून त्यांनी अनेक कामे घडसास लावली. ज्येष्ठ पत्रकारांना त्यांचे घरी जाऊन सन्मानाने अधिस्वीकृती पत्र देण्याची त्यांची कल्पना आणि त्याची केलेली अमलबजावणी मला विशेष भावली. पत्रकारांच्या समस्या अडी अडचणी बाबत वसंत मुंडे सलगपणे मदतकार्य करतात. वैयक्तिक पातळीवर दखल घेतात. तो प्रश्न अडचण सोडविण्यासाठी स्वतः, संघटनात्मक शक्ती आणि संपर्काचा वापर करतात. स्थानिक प्रशासकीय पातळीपासून सरकार दरबारी पाठपुरावा करतात. हे करताना कुठल्याही प्रकारचा अहंभाव नाही. भेद नाही. हातचा राखून ठेवणे नाही. मला वाटते हीच वसंत मुंडे यांच्या लोक संग्राहक व्यक्तित्वाची खरी ताकद आहे.

पत्रकारितेतील माझा नेता

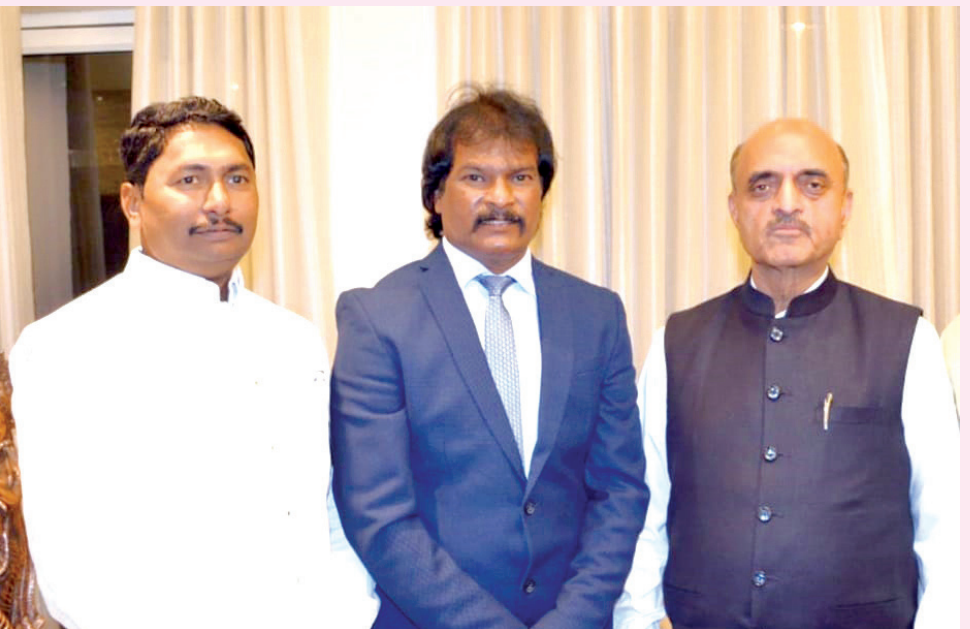
आधुनिक केसरी

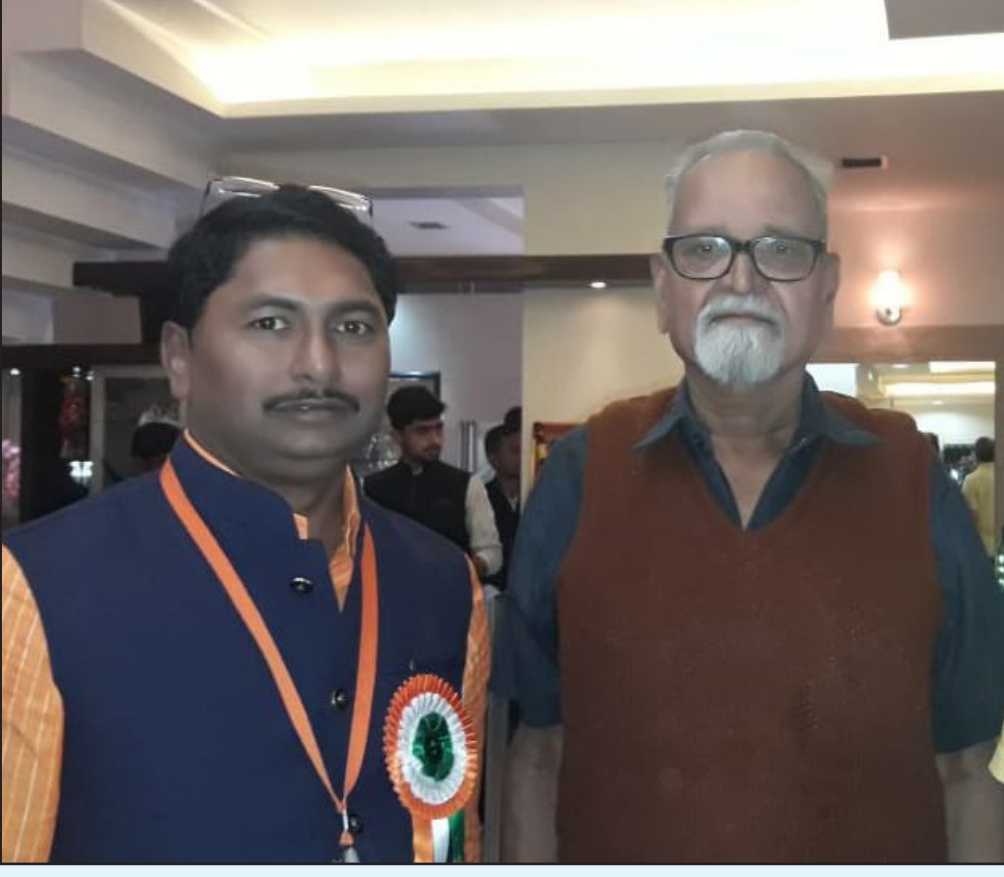
सामाजिक जाणिवेतून पत्रकारिता करणारे जे बोटार वर मोजण्याइतके पत्रकार आहेत, त्यात वसंत मुंडे हे नाव अग्रक्रमाने घ्यावे लागेल. समाजातील शेवटच्या घटकाना न्याय मिळावा, यासाठी त्यांची लेखणी कधी तलवारीचे पाते बनून ठळपते. ऊठ सुठ कुणालाही सधे देणाऱ्या काळात वसंताराव मुंडे यांची सकात्मक पत्रकारिता डोळ्यात अंजन घालणारी ठरते. अगदी विद्यार्थी दर्शोपासून

बाबा श्रीहरी देशमाने
संपर्क क्र.
8411990808

वसंतराव मुंडे यांनी पत्रकारितेत स्वतःला झोकून दिले आहे. शेती, आपल्या मातीचे प्रश्न प्रामाणिकपणे मांडणे, हा वसा वसंतरावांनी घेतलेला आहे. गेली दोन दशके माझे त्यांच्याशी सौख्य आहे. ते कायम टिकून आहे. आतून, बाहेरून अगदी आरंभप्रमाणे पारदर्शक त्यांचे जाणणे राहिलेले आहे. उपेक्षित असलेल्या ऊसतोड मजुरांची कैफियत पोटातडक्रीने मांडल्याने त्यांना समर्थन संस्थेची अतिशय प्रतिष्ठेची मानवी हक्क वार्ता शिष्यवृत्ती प्रदान करण्यात आली. नागपूर येथे झालेल्या या सोडवण्याचा मीही साक्षीदार होतो. पत्रकारितेची कार्यशाळा असलेल्या दैनिक मराठवाडा साक्षीतून वसंतरावांची वाटचाल सुरू झाली. पुढे लोकपत्र आणि लोकसत्ता दैनिकातून त्यांनी उघा महाराष्ट्राला आपल्या लेखणीची चुणूक दाखवली. दिवंगत स. मा. पाणं पुरस्कार राज्यात नव्हे तर देशात प्रतिष्ठेचा उरला, त्याचे श्रेय वसंतराव मुंडे आणि संतोषजी मानुरकर यांना दिले पाहिजे. आज महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाचे प्रदेशाध्यक्ष हे पद केवळ मिरवण्याचे नसते हे मुंडे यांनी कृतीतून दाखवून दिले आहे. बिगर संपादक असलेला अध्यक्ष हा नवा इतिहास त्यांच्या नावावर आहे. त्यांचा वृत्तपत्रांच्या अर्थकारणाचा अजेंडा राज्याने मान्य केला आहे. लोकांच्या प्रश्नांसाठी बीड ते मंत्रालय दणाणून सोडणाऱ्या वसंतरावांच्या कामाचा झपाटा माझ्यासह अनेकांना उमारी देणारा ठरतो. त्यांचे काम, त्याची व्याप्ती खूप मोठी आहे. मात्र हा छोटासा लेखन प्रयास. १ जानेवारी हा वसंतराव मुंडे यांचा वाढदिवस. त्यानुषंगाने जिंदादिल माणूस, संवेदनशील पत्रकार, माझे नेते, महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाचे प्रदेशाध्यक्ष वसंतराव मुंडे यांना वाढदिवसाच्या अगणित शुभेच्छा.

आधुनिक केसरी

वसंता आणि माझी ओळख तशी वसंता पत्रकारितेत येण्यापूर्वीच! मी पत्रकारितेत स्थिरस्थावर होवू लागलो होतो आणि वसंता पत्रकारितेत आपले नशीब आजमवण्यासाठी धडपडत अंबाजोगाईत आला होता, तेंव्हा पासुनची!

लहान मोठ्या वर्तमानपत्रात काम करून लोकमत साख्या तेंव्हा प्रचंड खप असलेल्या दैनिकात माझे ज्येष्ठ सहकारी कै. प्रा. भालचंद्र मोटेगावकर सरांच्या नंतर लोकमत मध्ये काम करण्याची संधी मिळाली. त्यावेळी लोकमत मध्ये काम करणे ही तशी अवघड कामगिरी होती, आपल्या सर्वांच्या सहकार्याने सलग १७ वर्षे ती मला पार पाडता आली!

लोकमतचे सर्वेसर्वा आदर्शनीय राजेंद्र दर्डा यांनी माझ्यावर टाकलेली जबाबदारी प्रभावीपणे यशस्वी करित असताना त्यांनी अंबाजोगाईत मराठवाड्यात पहिले लोकमतचे उपविभागीय कार्यालय सुरु केले आणि त्याची जबाबदारी माझ्यावर सोपवली.

याच काळात वसंता माझ्या संपर्कात आला. दहावीची परीक्षा पास होवून महाविद्यालयीन शिक्षण घेण्यासाठी तो अंबाजोगाईत

सुदर्शन रापतवार
संपर्क क्र.
7218239333

सर यांची आणि वसंता ची मी भेट घालून दिली. मुरताक हुसेन सरांनी त्यावेळी मासिक शिक्षक पत्रिका सुरु केली होती. संपूर्ण मराठवाड्यात ही पत्रिका स्वतःच चालवण्यासाठी मुरताक हुसेन सरांनी करणारा मुलगा त्यांना हवा होता. वसंता ने हे काम स्विकारले आणि मुरताक हुसेन सरांनी वसंता करून दाखवले. वसंता करित असताना वृत्तपत्र वितरणातील बारकाव्यांचा अभ्यास

वसंत मुंडे ते वसंतराव मुंडे!

वडिलांचे छत्र हरवलेले, कोरडवाहू अल्प भु धारक शेतकऱ्यांचा मुलगा. शिक्षण आणि उदरनिर्वाहा साठी लागणारे पैसे आपण स्वतः कमवावेत आणि आपले शिक्षण पुर्ण करावे ही उर्मी घेवून कामाच्या शोधात फिरणा-रा वसंता असाच एके दिवशी मला लोकमतच्या कार्यालयात येवून भेटला. काही काम आहे का हे विचारण्यासाठी!

वसंताचा चुनचुनीतपणा आणि त्याची कोणतीही करण्याची धडपड माझ्या लक्षात आली आणि माझे मित्र ज्येष्ठ पत्रकार कै. मुरताक हुसेन सरांच्या माध्यमातून वसंताची भेट घालून दिली. मुरताक हुसेन सरांनी त्यावेळी मासिक शिक्षक पत्रिका सुरु केली होती. संपूर्ण मराठवाड्यात ही पत्रिका स्वतःच चालवण्यासाठी मुरताक हुसेन सरांनी करणारा मुलगा त्यांना हवा होता. वसंता ने हे काम स्विकारले आणि मुरताक हुसेन सरांनी वसंता करून दाखवले.

करित पत्रकारितेचे आपले लक्ष केंद्रित केले.

पुढे दैनिक लोकपत्र मध्ये अंबाजोगाई येथील प्रतिनिधी नियुक्त करण्यासाठी बीड येथील एका वरीष्ठ पत्रकाराने माझ्याकडे विचारणा केली आणि लोकपत्र साठी मी वसंता चे सुचवले. वसंता पत्रकार झाला! कॉलेज झाले की वसंता मग माझ्याकडे यायचा. त्याकाळी बातमी मिळवण्यासाठी तिची माहिती काढण्यासाठी सतत फिरावे लागायचे. घटनास्थळी भेटी देणे, अधिका-यांचे म्हणणे समजावून घेणे, त्यांच्या कडून अधिकृत माहिती घेणे, वस्तुस्थिती तपासून पहाणे, पोलीस स्टेशन, न्यायालय, रुग्णालयात घडलेल्या घटनांची माहिती कागदावर लिहून घेणे आणि नंतर कार्यालयात येवून बातमी तयार करून बसने औरंगाबाद कार्यालया पाठवणे. या सर्व कामात वसंता माझ्या सोबत असायचा. माझ्या स्कुटरवर वसंता हा संपूर्ण तालुकाभर फिरायचा. विविध घटनांचे टीपण, गुन्हा रजिस्टर नंबर, आरोपींचे नावे, रुग्णालयात जखमीचे, मयताची नाव, एखाद्या कार्यक्रमात पाहुण्यांची नावे, भाषणांचे तपशील दिसून घेणे ही सर्व जबाबदारीची कामे वसंता लिलया करायचा!

अंबाजोगाई जिल्हा निर्मितीच्या आंदोलनात वसंता पत्रकारांवर वाकडी नजर असलेल्या एका पोलीस निरीक्षकाच्या तावडीत सापडला, त्याने सोबतच्या एसआरपी कडून वसंताला बेदम मारहाण केली. वसंताला शासकीय वैद्यकीय म हाविद्यालयाच्या रुग्णालयात उपचारासाठी दाखल केले. जिल्हा निर्मिती आंदोलनात घायाळ झालेल्या वसंता चे नाव मग जिल्हाभर झाले.

कलम बहादुरांचा सरदार

संघर्षाचा उत्कल बहर

आधुनिक केसरी

खर तर लेख लिहून त्यांच्या कारकिर्दीला व कार्यआलेखाला शब्दात गुंफणे म्हणजे चेष्टा उरावी, मुळात हा लेख खुशामत वा वाहवा च्या कारणी नाही, शेतकऱ्यांच्या लेकराने मत्केदारीचे कुंपणच नाही तर तटबंदी असलेल्या क्षेत्रात नांगर टाकावा हेच दिव्य आहे मात्र त्यावर कास्तकाराने पत्रकारितेची नांगरणी केली, खुरपणी करून यातले कचपण काढले, मातीची सेवा करत सुपीक वाफे व त्यातून माझ्या सारखे अनेक रोपे वापउन आणले. वापलेले टिकावे म्हणून सल्ला मार्गदर्शन रूपा सिंचन घालणारे हे नेतृत्व म्हणजे वसंत मुंडे, आज एका वर्षाने थोरले होते आहे. त्यांची नोंद पत्रकारांचे प्रदेश अध्यक्ष वा लोकसत्ताचे प्रतिनिधी अशी असेल मात्र मला त्या पलीकडे ते दिसले भावले आहेत.

वसंत मुंडे या नावाची मला ओळख झाली ती पत्रकारांचे प्रश्न सोडवतात, त्यांना स्थिरावताना आधार देतात आणि आदर देखील, आकाश समजलेले उम जलेले हे आमचे नेतृत्व जमिनीवर पाय कायम रोवून आहे, अत्यंत हलाखीच्या स्थितीतून त्यांनी साधलेली पदे आणि साधलेली माणसे हे त्यांचे यश आणि संपन्नता आहे. अधिस्वीकृतीचे मराठवाडा अध्यक्ष झाल्यापासून मी त्यांनी अधिक जवळून ओळखू लागलो, भागवत तू लिहलेले एकदा परत वाचत जा हा लहान सल्ला त्यांनी मला दिला आणि मी परत वाचताना चुका उमगून मी सुधारत गेलो, तुझ काही चुकत हे न सांगता परत वाचत जा म्हणून त्यांनी साधलेली सुधारणा त्यांच्यातल्या वात्सल्य गुरूची साक्ष आहे. गेली ८ वर्षे मी आणि त्यांच्यातला स्नेह दिवसेंदिवस वाढत गेला, माझ्यासाठी त्यांनी दिलेले सल्ले

भागवत तावरे

संपर्क क्र.
9613331111

अडचणीच्या काळात दिलेला आधार आणि आजवर लिखाणासाठी त्यांनी दिलेला आदर त्यांच्या थोरवीची साक्ष आहे. कधीकाळी पहाटे पेपर टाकणारे वसंत मुंडे आज महाराष्ट्र राज्यातील पत्रकारांचे सुकानुधारी बनले आहेत, नेत्यांची सदर असो वा लेखणीचे सरदार, माणसे उभी करताना समन्वय व दुवा हे अंगभूत गुण घेऊन साहेबांनी आपला परीघ केवळ व्यापक नाही तर प्रगल्भ केला. संतोष मानूकर सारख्या अत्यंत सटीक आणि प्रगल्भ लेखणीचे स्वामी सोबतला घेऊन त्यांनी पत्रकारांची एक मोट बांधली आहे. मागच्या वर्षी मी त्यांची घेतलेली एक मुलाखत राजुभर गाजली, विषय क्लिष्ट होता मात्र तितकाच गरजेचा, पत्रकारितेचे अर्थार्जन हा एक जिकरीचा आणि काळीज व काळजीचा विषय, महागाई व उत्पादन मूल्य हे निकष लागू नसलेले एकमेव उत्पादन म्हणजे वर्तमानपत्र, ते घाट्यात विकून आणि जाहिरात दारांची हांजी हांजी करून आर्थिक स्थैर्य लाभणार नाही तर हक्काचे धन मिळावे यासाठी थेट अंक किंमत उत्पादन मूल्यावर घेऊन जाण्याचे आवाहन पहिल्यांदा कुणी केले असेल तर वसंत मुंडे सरांनी. महाराष्ट्रात सर्वदूर पत्रकारांचे जाळे विणताना हा संघर्षाच्या सागरातील मुंडे नावाचा खलासी आज लेखणीच्या टेकड्यात हिमालय आहे, तसे मुंडे या नावातच संघर्ष आहे, यान्वये त्यांच्या कारकिर्दीला संघर्षाची किनार आणि झालर नसेल तर आश्चर्य. उसतोड तोड कामगारांचा मुलगा ते महाराष्ट्राच्या मुख्यमंत्र्यांपासून ते देशाच्या अर्थमंत्र्यांपोत आपली जव आपला वकूळ सिद्ध करणारे वसंतराव मुंडे एक वर्षाने थोरले होते आहेत, पत्रकारितेच्या रिंगणात त्यांनी निर्माण केलेल्या अनेक त्रिज्या आहेत ज्याने आठी प्रहराचा जागता पहरा सुरु आहे. कुटुंब प्रमुख म्हणून नवीन पत्रकार, या क्षेत्रातील कामगार, नव्या संपादकांना आवश्यक मार्गदर्शक आखणी रेखनी करून देताना वसंत मुंडे आम्हा पत्रकारांचे सुकानुधारी सिद्ध आहेत.

पत्रकारांचा पाठीराखा

आधुनिक केसरी

सभ्यकलवरून पेपर वाटप ते राज्यातील सर्वात मोठ्या पत्रकार संघाचा अध्यक्ष ही वसंतराव मुंडे यांची वाटचाल जेवढी संघर्षाची तेवढीच प्रेरणादायी आहे... शालेय जीवनात आईसोबत रोजगार हमीची कामे करत असताना ठेकेदार व अधिकायाने मजूरांवर अन्याय केला... या अन्यायाची वर्तमानपत्रात एक बातमी आली अन् मजूरांना पुर्ण मोबदला मिळाला... या एका छोट्या प्रसंगातून वसंतराव मुंडे यांच्या मनात पत्रकारितेचे आकर्षण निर्माण झाले... बालपणापासून अन्यायाची चीड अन् त्या विरोधात बंडखोरी करण्याचा पिंड असलेल्या वसंतराव मुंडे यांनी पत्रकारितेच्या माध्यमातून लोकांवरील अन्याय दुर होत असेल तर मला पत्रकारच बनायचे आहे, असे म्हणत सुरुवातीच्या काळात सायकलवरून पेपर वाटण्याचे काम केले... ध्येय समोर ठेवून जिद्दीने ते त्याकाळी ग्रामीण पत्रकार बनले... एकेकाळी रोजगार हमीची कामे करणारा, पेपर वाटणारा हा युवक पुढे चालून महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाचा अध्यक्ष बनेल, पुणे, मुंबईच नव्हे तर देशाच्या राजधानी दिल्लीतही सदस्य असलेल्या पत्रकारांच्या चळवळीचा नेता बनेल असे कोणाला स्वप्नातही वाटले नव्हते... मात्र टोकाचा संघर्ष, प्रचंड परिश्रम, सिध्दहस्त लेखणी, सकारात्मक दृष्टीकोण, सर्वपक्षीय नेत्यांशी ऋणानुबंध आणि प्रत्येकाच्या मदतीला धावून जाण्याच्या गुणामुळे वसंतराव मुंडे हे राज्यभरातील पत्रकारांचे नेतृत्व करत आहेत... पाठीराखा बनून पत्रकारांचे सार्वजनिक आणि व्यक्तीक असे हजारो प्रश्न त्यांनी सोडवले आहेत... खरेतर बीड जिल्ह्यातील अतिशय छोट्या गावातून, सामान्य शेतकरी कुटुंबातून पुढे आलेले वसंतराव मुंडे हे पुणे, मुंबईसह राज्यातील पत्रकारांचे नेतृत्व करतात, ही गोष्टच मुळात बीड जिल्ह्याचा सन्मान वाढवणारी आहे...

खरेतर मुंडे नावातच एक जादू आहे... कितीही संघर्ष वाट्याला आला तरी संकटाच्या छाताडावर पाय देऊन उभे राहण्याची क्षमता या नावात आहे... विशेष म्हणजे वसंतराव हे लोकनेते गोपीनाथराव यांची जन्मभूमी आणि कर्मभूमी असलेल्या परळीचे मुंडे आहेत... असा हा रक्तातच संघर्ष कण्याचा गुण अन् अन्यायाविरुद्ध प्रचंड चिडीचा पिंड असलेला व्यक्ती काय करू शकतो, हे वसंतराव मुंडे यांनी दाखवून दिले आहे... मुंडे नाव तर आहेच मात्र वसंतराव हे प्रचंड अभ्यासू, ग्रामीण पत्रकारांच्या प्रश्नांची जाण अन् तळमळ असलेले संवेदनशिल नेतृत्व आहेत... वसंतराव मुंडे हे राज्यातील सर्वात मोठ्या पत्रकार संघाचा राज्याचा अध्यक्ष बनल्यानंतर खर्चा अर्थाने ग्रामीण पत्रकारांचे प्रश्न, त्यांच्या व्यथा, अडचणींना वाचा फुटली... छोट्या गावापासून मुंबई पर्यंतच्या पत्रकारांचे प्रश्न त्यांनी चव्हाट्यावर आणले... नुसते चव्हाट्यावरच आणले नाहीत तर मंत्रालयात, मंत्री, मुख्यमंत्र्यांच्या दालनात बसून अनेक प्रश्न त्यांनी सोडवले देखील आहेत... पत्रकार पेशेवर, पत्रकार हल्ला विरोधी कायदा, ग्रामीण पत्रकारांना अधिस्वीकृती, पत्रकार कल्याण निधी असे कितीतरी प्रश्न त्यांनी राज्यकर्त्यांना धारेवर धरून मार्गी लावले आहेत... पत्रकारांच्या प्रश्नावर सोलापूर येथील एका आघाडीच्या वृत्त वाहीनीने वसंतराव मुंडे यांची घेतलेली मुलाखत राज्यभर गाजली. कारण पत्रकार सर्वांच्या प्रश्नावर बोलतात, वंचीत उपेक्षितांचा आवाज बनण्याचे काम ते करतात. परंतु पत्रकारांच्या प्रश्नावर कोणीच बोलत नाही. पत्रकार संघाचा राज्याध्यक्ष बनल्यानंतर पहिल्यांदाच वसंतराव मुंडे यांनी पत्रकारांच्या प्रश्नांना ऐणीवर आणले... सर्व समाज घटकांसाठी, समाजाच्या सर्व स्तरातील लोकांसाठी सरकारची कुठली ना कुठली योजना आहे. परंतु पत्रकार हा एकमेव घटक असा आहे, समाजाचा आरसा असूनही त्यांच्यासाठी कोणतीच योजना नाही, हे वसंतराव मुंडे यांनी पहिल्यांदा राज्यकर्त्यांच्या लक्षात आणून दिले... सरकार सर्वांना घरे बांधून देते...

बालाजी तोंडे

संपर्क क्र.
9028108210

प्रत्येकासाठी घरकुल योजना आहे... मग पत्रकारांसाठी ती नाही? फाटका खिसा, बीन पगारी नोकरी, रहायला घर नाही, सरकारची कोणतीच योजना नाही... या परिस्थितीत पत्रकारांनी कधीपर्यंत अपेक्षीताचे जीने जगायचे? असा थेट सवाल त्यांनी उपस्थित केला... ईतिहासात पहिल्यांदाच राज्यभरातील पत्रकारांचा प्रश्न तळमळीने मांडल्यामुळे ही मुलाखत प्रचंड लोकप्रिय ठरली... ही मुलाखत आणि लोकपत्रकार भागवत तावरे यांनी घेतलेली मुलाखत राज्यातील दोनशेहून अधिक वर्तमानपत्रात प्रसिध्द झाली... या नंतर विविध कार्यक्रम, उपक्रमांच्या माध्यमातून राज्यभर दौरा करून वसंतराव मुंडे यांनी पत्रकारांचे प्रश्न जाणून घेतले... त्यांच्याशी चर्चा केली... तत्पुर्वी विभागीय अधिस्वीकृती समितीचे अध्यक्ष बनल्यानंतर ग्रामीण पत्रकारांनाही अधिस्वीकृती मिळाली पाहिजे यासाठी त्यांनी माहिती संचालकांना बीडमध्ये बोलावून खुली चर्चा घडवून आणली... विभागीय अधिस्वीकृती समितीचे अध्यक्ष म्हणून वसंतराव मुंडे यांनी दिलेल्या योगदानामुळे ग्रामीण भागातील शेकडो पत्रकार अधिस्वीकृती धारक बनले... औरंगाबाद आणि बीड येथे प्रत्येक आठवड्याला विविध क्षेत्रातील एका मान्यवराला बोलावून चर्चा सत्र त्यांनी घेतले... यातून पत्रकारांच्या मुलभूत प्रश्नांना खर्चा अर्थाने वाचा फुटली... वसंतराव मुंडे, संतोषजी मानुकर यांच्या संकल्पनेतून सुरु झालेला हा उपक्रम प्रचंड लोकप्रिय ठरला...

पत्रकार संघाचा राज्याचा अध्यक्ष म्हणून वसंतराव मुंडे यांनी पत्रकारांचे प्रश्न तर मांडलेच परंतु छोट्या- मोठ्या वर्तमान पत्रांना न्याय मिळण्यासाठी त्यांनी लढा उभा केला आहे... उत्पादन खर्चापेक्षा कमी किंमतीत विकले जाणारे वर्तमान पत्र हे जागातील एकमेव प्रोडक्शन असल्याचे संपादक बांधवांना पटवून देत, आपण आपली किंमत जो पर्यंत वाढवणार नाहीत तो पर्यंत वर्तमानपत्र आणि पत्रकारांना चांगले दिवस येणार नाहीत, हे त्यांनी राज्यभर दौरा करून तळमळीने सांगितले... त्यांनी केलेल्या या आवाहनाला अनेक संपादकांनी प्रतिसाद देत आपल्या वर्तमानपत्राची किंमत वाढवली... सोशल मिडीयाच्या जमाग्यात घटनेच्या बातम्याला महत्त्व उरले नसून जे लोकांना माहीत आहे, तेच आपण सांगितले तर लोक पेपर कशाला वाचतील? असा प्रश्न उपस्थित करून बदलत्या काळाबरोबर पत्रकारांनी देखील बदलले पाहिजे... लोकांना काय हवे? त्यांची रूची काय? हे ओळखून पत्रकारांनी अधुनिक तंत्रज्ञान शिकले पाहिजे... ज्या लोकांपर्यंत कोणतेच माध्यम जात नाही अशा लोकांपर्यंत पत्रकारांनी गेले पाहिजे... अशा मोटीवेशन स्पीचच्या माध्यमातून लोकांना आरसा दाखवणार्या पत्रकारांना देखील आरसा पाहण्याचे वसंतराव मुंडे यांनी सुचवले...

मराठवाड्याला अनंत भालेराव यांच्या सारख्या कर्मयोगी पत्रकारांचा आणि मराठवाडा सारख्या निर्भीड, सामाजिक चळवळींना वाहुन घेतलेल्या वर्तमानपत्राचा वारसा आहे... बीडमध्ये स्व. मोतीरामदादा वरपे, अमर हबीब, नामदेवराव क्षीरसागर, नरेंद्रकाका कांकरीया, अशोकअप्पा देशमुख, सर्वोत्तमअण्णा गावस्कर, सुनील क्षीरसागर, गंमत भंडारी, दिलीपराव खिस्ती, शेख तथ्यब, राजेंद्र होळकर, अभीमन्यू घरत या पत्रकार आणि संपादकांचा वारसा आहे... या विशाल वारशाला वसंतराव मुंडे यांनी अधिक उंचीवर नेले आहे... पत्रकारिता ही केवळ बातमी लिहिण्याएवढी मर्यादित नसते तर पत्रकार सामाजिक चळवळी उभ्या करू शकतात... विकासासाठी गावे दत्तक घेऊ शकतात... चांगली कामे करून ग्रामपंचायतींनी पुरस्कार मिळवून देऊ शकतात... निव्वळ सेवाभावी वृत्तीने काम करणार्या संस्थांना मार्गदर्शन आणि बळ देऊ शकतात... राज्यकर्त्यांना चांगल्या कामासाठी पुढाकार घ्यायला लावू शकतात... वेगळ्या विचारांच्या, वेगवेगळ्या पक्षांच्या बड्या नेत्यांना एका व्यासपीठावर आणू शकतात... सरकारला लोकोपयोगी निर्णय घ्यायला आणि चुकीचे धोरण बदलायला लावू शकतात... एवढेच नव्हे तर बीड जिल्ह्यासारख्या छोट्या आणि मागास जिल्ह्यातील पत्रकार राज्य आणि राष्ट्रीय स्तरावरील पत्रकारांना पुरस्कार देऊन गौरवू शकतात... हे वसंतराव मुंडे, संतोषजी मानुकर यांनी दाखवून दिले आहे. यामुळेच राज्यातील पत्रकारांचे नेतृत्व करणारे वसंतराव मुंडे हे पत्रकारांचे खरे पाठीराखे आहेत, असे मला वाटते... वसंतराव मुंडे साहेब हे राज्यातील पत्रकारांचा नेता तर आहेतच मात्र मोठ्या मणाचा राजा माणूसही ते आहेत... अशा या बीडच्या पत्रकारितेचा नावलीक मुंबई, दिल्लीपर्यंत घेऊन जाणार्या वसंतराव मुंडे साहेबांना वाढदिवसाच्या मनापासून शुभेच्छा...!

पत्रकार ते राज्याध्यक्ष प्रेरणादायी प्रवास

संतोष मानूरकर
संपर्क क्र.
9822797982

त्यांची तयारी होती. अशातच एकदा त्यांच्या गावातील शेतामध्ये अचानक लागलेल्या आगीमध्ये त्यांची व इतर गावकऱ्यांच्या शेतातील पिके जळाली. या घटनेचे सविस्तर वृत्त ज्येष्ठ पत्रकार अमर काका हबीब यांच्या मार्गदर्शनाखाली वसंतजी यांनी तयार करून ते दै. विवेकसिंधू मधून प्रसिद्ध झाले. ही वृत्तपत्रात प्रसिद्ध झालेली त्यांची पहिलीच बातमी होती. मात्र या बातमीची दखल घेत शेतातील नुकसानीचे तात्काळ पंचनामे होऊन आर्थिक मदतही मिळाली.

अंबाजोगाई येथील तत्कालीन पत्रकार, वृत्तपत्र विक्रेते अरुण खेरमोडे यांच्या

सहवासामुळे वसंतजी यांना

दै. मराठवाडा साठी प्रतिनिधी सर्वप्रथम वृत्तपत्र क्षेत्रात संधी मिळाली. वृत्तपत्र क्षेत्रात त्यांनी आपले काम सुरु केले. याच काळात त्यांचा संपर्क शिक्षक संघटनेमध्ये कार्यरत असणारे संपत्ते गुरुजी यांच्याशी आला. त्यांच्यासोबत त्यांनी मराठवाड्यासह संपूर्ण महाराष्ट्रभर भ्रमंती करत शालेय शिक्षण, शैक्षणिक विचारधारा, शैक्षणिक समस्या अशा विविध गोष्टींची माहिती घेत आपली ज्ञानवृद्धी केली. पत्रकारिता क्षेत्रातील काम करत असताना नवीन नवीन गोष्टी आत्मसात करण्यासाठी ते सतत धडपडत असत. याच दरम्यान श्री योगेश्वरी महाविद्यालयामध्ये कार्यरत असणाऱ्या भगवानराव सबनीस यांच्याकडे त्याकाळी लोकसत्ता, सकाळ हे पेपर पोस्टाने येत असत. मग वसंतजींनी हे वृत्तपत्र पाहून, वाचून त्यामध्ये प्रसिद्ध होणाऱ्या बातम्या, स्तंभलेखन, स्टोरी लेखन यांचे अत्यंत काळजीपूर्वक अध्ययन केले. त्यानुसार लिहिण्याचा प्रयत्न केला. यासोबतच ज्येष्ठ पत्रकार अमर काका हबीब, सुदर्शन रापतवार, विजय हमिने यांच्या सहवासात त्यांना अनेक गोष्टी शिकण्यास मिळाल्या.

याच दरम्यान त्यांच्या जीवनात एक अशी घटना घडली, जी त्यांच्या जीवनात, पत्रकारिता क्षेत्रात एक टर्निंग पॉइंट ठरली. अंबाजोगाई जिल्हा निर्मितीचे आंदोलन सुरु झाले होते. पत्रकार व विद्यार्थी आघाडी यांच्या माध्यमातून वसंतजी ह्या लढ्यात सहभागी झाले होते. मात्र बर्दोली येथे पोलिस स्टेशनमधील पत्त्याच्या क्लबची बातमी वसंतजी यांनी वृत्तपत्रात प्रसिद्ध केली. यामुळे संपूर्ण बीड जिल्ह्यात पोलीस प्रशासन हादरून गेले. तत्कालीन अधिकाऱ्यांवर कारवाई झाली. मात्र काहीच दिवसात जिल्हा निर्मितीचे आंदोलन चिघळले आणि अंबाजोगाई येथे कर्फ्यू लागला. या कर्फ्यूमध्ये वसंतजी अंबाजोगाई येथील बस स्टँड वर अडकले, ड्युटीवर असणारे अधिकारी यांच्या लक्षात ही गोष्ट आल्याने मागील बातमीचा राग मनात धरत त्यांनी आपल्या सहकाऱ्यांसह वसंतजी यांना रस्त्यावरच अमानुषपणे मारहाण केली. ही मारहाण इतकी अमानुष होती की त्याचे पडसाद महाराष्ट्राच्या विधानसभेत उमटले. महाराष्ट्राचे तत्कालीन उपमुख्यमंत्री लोकनेते गोपीनाथजी मुंडे यांनी या घटनेची लक्षवेधी आयोजित करून विधानसभा तहकूब केली. पुढे मुंडे साहेबांनी या घटनेबद्दल वसंतजी यांची आस्तेवाईकरणे चौकशी करत पाठीवर कौतुकाची थाप ही दिली.

सन १९९९ च्या अखेरीस त्यांना दै. लोकप्रमध्ये जिल्हा प्रतिनिधी म्हणून नियुक्ती मिळाली. २००० ते २००१ या काळात त्यांनी आजपर्यंत प्राप्त केलेल्या अनुभवाचा उपयोग करून आपले वेगळेपण सिद्ध केले. ऊसतोड कामगारांचा जिल्हा म्हणून ओळख असणाऱ्या बीड जिल्ह्यातील ऊसतोड मजुरांच्या व्यथा समजून घेण्यासाठी त्यांनी दहा दिवस ऊसतोड कामगारांसोबत राहून प्रत्यक्ष अनुभवावर आधारित ऊसतोड कामगारांच्या व्यथा चित्रित करणारी क्रमिक लेखमालिका लोकप्रमध्ये प्रसिद्ध केली. या पहिल्याच लेखमालिकेस समर्थन संस्था मुंबई द्वारे राज्यातील पत्रकारांना देण्यात येणारी शिष्यवृत्ती प्राप्त झाली. सन २००२ मध्ये या शिष्यवृत्तीच्या वितरण समारंभ प्रसंगी मराठवाड्यातील पत्रकार म्हणून ऐनवेळेस व्यक्त केलेल्या मनोगताने सर्वांचे लक्ष वेधले. याप्रसंगी मंचावर उपस्थित असणारे लोकसत्ताचे तत्कालीन सहायक संपादक श्री. दिनकर रायकर यांनी वसंतजींची विशेष दखल घेत पाठीवर कौतुकाची थाप ही दिली.

दिवसेंदिवस वसंतजींचा पत्रकारिता क्षेत्रातील प्रगतीचा आलेख हा चढताच होता. पुढे दै. लोकसत्ताचे तत्कालीन सहाय्यक संपादक श्री दिनकर रायकर, आनंद आगाशे, मुकुंद संगोराम या पत्रकारितेतील दिग्गज व्यक्तींनी त्यांची दै. लोकसत्ताचे बीड जिल्हा प्रतिनिधी म्हणून नियुक्ती केली. सन २००२ मध्ये त्यांची पहिली बातमी पीक पाणीया सद्दामध्ये दै. लोकसत्तामध्ये प्रसिद्ध झाली. दैनिक लोकसत्ता वृत्तपत्राच्या माध्यमातून आजवर वसंतजी यांनी अनेक विविधांगी लेखन केलेले आहे. यामध्ये सक्सेस स्टोरी, चर्चेतले चेहरे, कृषीधन या विषयांवर आधारित लेखमालिका विशेष गाजल्या.

सन २००४ मध्ये बीड जिल्हा पत्रकार संघाच्या सचिव पदी वसंतजी यांची तर

अध्यक्ष म्हणून संतोष मानूरकर यांची निवड करण्यात आली. याच्या माध्यमातून त्यांनी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले. ज्येष्ठ पत्रकार स.मा. गों पत्रकारिता पुरस्काराचे आयोजन दरवर्षी केले. महाराष्ट्र राज्याचे तत्कालीन मुख्यमंत्री मा. विलासरावजी देशमुख व लोकनेते गोपीनाथरावजी मुंडे साहेब या हजरजबाबी, वक्तृत्वसंपन्न, भाषाचतुर्त्य व्यक्तित्वाच्या उपस्थितीत आयोजित होणारा कार्यक्रम म्हणजे बीडकरांसाठी अवर्णनीय असा होता. आजतागायत दरवर्षी हा पुरस्कार अनेक मान्यवरांच्या हस्ते प्रदान केला जातो.

सन २०१४ -१५ पासून महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या अधिस्वीकृती कमिटीवर त्यांची नियुक्ती झालेली आहे. तसेच मराठवाडा पत्रकार संघाच्या अध्यक्षपदी निवड झाल्यानंतर खुली चर्चा, ज्येष्ठ पत्रकारांची अर्ज न घेता निवड, कोटा पद्धतीमध्ये बदल अशा विविध विषयांमध्ये अमुलाग्र बदल करत आपल्या कार्याची वेगळी छाप त्यांनी पाडली. त्यांच्या कार्याची दखल घेत राज्य मराठी पत्रकार संघाचे अध्यक्ष संजय भोकरे तसेच गोविंद घोळवे यांनी त्यांची महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाच्या कार्याध्यक्षपदी तर सन २००० पासून राज्याध्यक्ष म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली आहे. कोणत्याही वृत्तपत्राचे संपादक नसतानाही एक जिल्हा प्रतिनिधीपदी काम करणारा पत्रकार असूनही महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाचे अध्यक्षपद भूषविणारे वसंत मुंडे हे पहिले पत्रकार आहेत. हा वसंत मुंडे यांच्यासोबतच आपल्या बीड जिल्ह्याचा बहुमान आहे.

महाराष्ट्र राज्य पत्रकार संघाचे राज्याध्यक्ष या नात्याने त्यांनी वृत्तपत्र क्षेत्रात अमुलाग्र बदल केलेले आहेत. संपूर्ण महाराष्ट्रातील वृत्तपत्र क्षेत्राशी निगडित व्यक्तींच्या ऑनलाईन बैठकांचे संवादांचे त्यांनी आयोजन केले. कोरना सारख्या भयानक काळात पत्रकार, वृत्तपत्र विक्रेते, विक्रेते, कामगार यांचे अतोनात हाल झाले. सम जातील अधिकारी-कर्मचारी यांच्या पगार कपातीचे विस्ताराने चर्चा अनेक वृत्तपत्रांमध्ये करण्यात आले. मात्र याच वृत्तपत्रासाठी कार्यरत असणारे अनेक छोटे-मोठे पत्रकार, वृत्तपत्र विक्रेते, वितरक, कर्मचारी यांच्या पगार कपातीची दखल मात्र कुठल्याच वृत्तपत्रांमधून प्रसिद्ध झाली नाही हे विलक्षण दुर्दैव म्हणावे लागेल. अशा सर्व पत्रकार बांधवांसाठी, कर्मचाऱ्यांसाठी एक राज्याध्यक्ष या नात्याने आपल्या संघटनेच्या माध्यमातून एक कुटुंबप्रमुख या नात्याने तीस हजारांहून अधिक बांधवांना सर्वतोपरी सहकार्य त्यांनी केले.

आजच्या आधुनिक काळात जीवनातील प्रत्येक गोष्ट ही महग होत चाललेली आहे. एक रुपयाला मिळणारा चहा दहा रुपयाला मिळतो, एक झेरॉक्स दोन रुपयाला येते. मात्र आठ ते दहा पानी वृत्तपत्र केवळ तीन ते चार रुपयाला तेही अनादिकाळापासून! या भूमिकेला एक राज्याध्यक्ष म्हणून न्याय देण्यासाठी वृत्तपत्रांची किंमत वाढवली पाहिजे ही भूमिका सर्वप्रथम त्यांनी मांडली. देशाच्या बजेटवर विस्ताराने वर्णन करणारी वृत्तपत्रे मात्र वृत्तपत्राच्या बजेटवर विस्ताराने चर्चा करत नाहीत. संपादकांनी पत्रकारांना जाहिरातदाराच्या दारातून बाहेर काढायचे असेल तर वर्तमानपत्राची विक्री किंमत वाढवली जाय. तर आणि तरच जाहिरातदार संपादकाच्या दारात येईल. ही ठाम भूमिका महाराष्ट्रात सर्वप्रथम वसंत मुंडे यांनी मांडली. याचा परिणाम म्हणून आज महाराष्ट्रातील अनेक वृत्तपत्रांनी आपली किंमत वाढवण्यास सुरुवात केलेली आहे. वृत्तपत्राच्या किंमती वाढल्यामुळे वृत्तपत्राला आर्थिक स्थैर्य लाभेल आणि त्यातून वृत्तपत्राचा दर्जा सुधारेल असे त्यांचे ठाम मत आहे. त्यांच्या या भूमिकेचे विस्ताराने वर्णन करणारी मुलाखत महाराष्ट्रातील विविध २०० हून अधिक वृत्तपत्रात प्रसिद्ध झाली हे विशेष. वृत्तपत्र क्षेत्रातील होणाऱ्या या परिवर्तनाची नांदी वसंतजी मुंडे यांच्यामुळे महाराष्ट्रात सर्वप्रथम सुरुवात झाली. त्यांच्या या आगळ्यावेगळ्या निर्णयामुळे वसंत मुंडे व बीड जिल्ह्याचे नाव महाराष्ट्रात सर्वश्रुत झालेले आहे. ज्यायोगे आगामी काळात वृत्तपत्र क्षेत्रात अनेक सकारात्मक बदल आपणास निश्चित पहावयास मिळतील. राज्यातील वृत्तपत्रांना आर्थिकदृष्ट्या सक्षम करण्यासाठी वृत्तपत्र संपादकांची पहिली गोल्मेज परिषद वसंतजी यांनी आयोजित केली. या परिषदेसाठी नगर, जालना, औरंगाबाद जिल्ह्यातील ४० हून अधिक संपादक या परिषदेसाठी उपस्थित होते. पत्रकारितेच्या क्षेत्रातील २० वर्षांच्या समृद्ध अनुभवातून वृत्तपत्र, पत्रकार, प्रतिनिधी, कर्मचारी, विक्रेते, वितरक या सर्वांच्या हितासाठी त्यांना अनेक नवनवीन योजनांची अंमलबजावणी करावयाची आहे. कुठलीही शैक्षणिक, आर्थिक, राजकीय पार्श्वभूमी पाठीशी नसताना, अत्यंत हलाखीच्या परिस्थितीतून शिक्षण घेत दुर्दैय इच्छाशक्तीच्या बळावर वसंतजी यांनी वृत्तपत्र वाटप ते राज्याध्यक्षपदी कार्य करत आपले कौशल्य, वेगळेपण सिद्ध केलेले आहे. त्यांचा हा प्रवास नक्कीच सर्वांना शक्य करणारा आणि प्रेरणादायी आहे. राज्याध्यक्ष वसंतजी मुंडे आपल्या कार्यातून वृत्तपत्र क्षेत्रास नवसंजीवनी देण्यास नक्कीच यशस्वी ठरतील. यासाठी सा. प्रभाकर परिवाराच्या वतीने त्यांना हार्दिक शुभेच्छा.

आधुनिक केसरी

दुर्घणकार बाळशास्त्री जांभेकर यांनी ६ जानेवारी १८३२ मध्ये मराठीतील पहिले वृत्तपत्र दर्पण प्रकाशित केले. तेव्हापासून महाराष्ट्रामध्ये ६ जानेवारी हा दिवस मराठी पत्रकार दिन साजरा केला जातो. समाजप्रबोधनाचे सशक्त माध्यम म्हणून वृत्तपत्राची ओळख आहे. या वृत्तपत्रांमध्ये आवश्यक असणारी पत्रकारिता हे जसे शास्त्र आहे तसेच ती एक कलाही आहे. शब्दांच्या माध्यमातून मनाचा अचूक ठाव घेत वाचणाऱ्याच्या मनाला भिडणारे, प्रबोधन, ज्ञान संवर्धन व मनोरंजन करणारे लेखन हे पत्रकारितेचे खरेच गमक आहे. अशा या वृत्तपत्रांमधील पत्रकारितेच्या क्षेत्रात प्रत्यक्ष पेपर वाटपासून ते आज थेरा महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघाच्या राज्याध्यक्षपदी आपले नाव कोरत, आपल्या पत्रकारितेच्या माध्यमातून आपले वेगळेपण जपत, पत्रकार, प्रतिनिधी, वृत्तपत्र वितरक, कर्मचारी, संपादक यांच्या समस्यांना वाचा फोडणारे बीड जिल्ह्याचे भूमिपुत्र म्हणजेच वसंत मुंडे.

वसंत माधवराव मुंडे यांचा जन्म जानेवारी १९७८ मध्ये पळी तालुक्यातील लाडझरी या छोट्याशा खेड्यामध्ये झाला. घरची परिस्थिती हालाखीची. मोलमजुरी करून घर कसेबसे चालवले जात. आईसोबत अर्थाऱ्यासाठी वसंतजीही मोलमजुरी करत आईला मदत करत. शिवाय यासोबतच शिक्षणही चालू होते. प्राथमिक शिक्षण गावातच जिल्हा परिषदेच्या शाळेत तर माध्यमिक शिक्षण शंकर विद्यालय घाटनांदुर येथे झाले. महाविद्यालयीन शिक्षण अंबाजोगाई येथे श्री. योगेश्वरी महाविद्यालय आणि स्वामी रामानंद तीर्थ महाविद्यालय झाले. महाविद्यालयीन काळात ग्रंथालयात उपलब्ध असणाऱ्या विविध वृत्तपत्रांची ओळख वसंतजींना सर्वप्रथम झाली. यातूनच वृत्तपत्र विषयी वेगवेगळी जिज्ञासा, कुतूहल त्यांच्या मनामध्ये निर्माण झाले.

यादरम्यान गावाकडे आई काम करत असलेल्या रोहयो योजनेतील मानधन वाटपाची घटना घडली. या योजनेतील मानधन वाटपामध्ये अधिकाऱ्यांनी घोळ करत मानधन वाटप केल्याचे वसंतजींना समजले. अनेक तक्रारी, अर्ज, विनंती केल्या मात्र यश आले नाही. शेवटी या सर्व वृत्ताचे रीतसर निवेदन तयार करून त्यांचे म हाविद्यालयीन प्राध्यापक तथा तत्कालिन लोकमत वृत्तपत्रांमध्ये कार्यरत असणारे प्रा. भालचंद्र मोटेगावकर यांच्याकडे जाऊन सर्व हकीकत सांगितली. त्यांनी लगेच या घटनेची शहानिशा करून योग्य तो न्याय देत योग्य मानधन वाटप करण्यास भाग पाडले. स्वतः उभारलेल्या या पहिल्या न्याय लढ्यास वसंतजींना मिळालेले हे पहिले यश होते.

पुढे अंबाजोगाई येथील उर्दू पत्रकार मुस्ताक हुसैन यांच्यासोबत अंबानगरीमध्ये कार्यरत असणाऱ्या पत्रकार मंडळीसोबत एकत्रित येऊन विविध विषयांवर व विविध पत्रकारांची ओळख वाढत गेली. यातूनच प्रा. गाठाळ यांच्या विवेकसिंधु या वृत्तपत्रांमध्ये कार्यरत असणारे पत्रकार विजय हमिने यांचा सहवास त्यांना लाभला. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली त्यांनी महाविद्यालयातील विविध घटनांची वृत्तपत्रांमधून बातमी स्वरूपात रूपरेषा देण्यास सुरुवात केली.

याचकाळात अंबाजोगाई नगरपरिषद निवडणुका सुरु झाल्या. सा. जन्मभूमीचे संपादक मोहन कराड त्यावेळी निवडणुकीसाठी उभे राहिले. त्यावेळी या साप्ताहिकांचे वाटप देखील वसंतजी यांनी केले. विविध वृत्तपत्रांमध्ये आपण लेखन करावे, ते प्रसिद्ध व्हावे यासाठी मिळेल ते काम, सर्व कष्ट, प्रचंड मेहनत करण्याची

वाढदिवसाच्या

हार्दिक शुभेच्छा

मा. श्री. वसंत मुंडे

प्रदेशाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य पत्रकार संघ मुंबई

शुभेच्छुक :-

श्री. वाजीराव शंकरराव फराकडे

जिल्हाध्यक्ष ; महाराष्ट्र राज्य मराठी पत्रकार संघ
कोल्हापूर जिल्हा व जिल्हा कार्यकारिणी

श्री. विश्वास आरोटे

प्रदेश सरचिटणीस, महाराष्ट्र राज्य पत्रकार संघ मुंबई